

JK
414
.545
H6

LUDWIK HONIGWILL

SHARP ANSWER TO SHARP

A SPEECH DELIVERED AT THE FORUM OF THE POLISH
SOCIALIST ALLIANCE IN NEW YORK ON FEB. 9, 1954

Polish Section Appears on page 43

Published by
POLISH SOCIALIST ALLIANCE IN U.S.A.
Twenty nine East Seventh Street
New York 3, N. Y.

LUDWIK HONIGWILL

SHARP ANSWER TO SHARP

By

LUDWIK HONIGWILL

A SPEECH DELIVERED AT THE FORUM OF THE POLISH
SOCIALIST ALLIANCE IN NEW YORK ON FEB. 9, 1954

Polish Section Appears on page 43

Published by
POLISH SOCIALIST ALLIANCE IN U.S.A.
Twenty nine East Seventh Street
New York 3, N. Y.

PREFACE

Dr. Ludwik Honigwill, the author of this booklet, is a man well-known to Poles both in the legal profession and in political circles. He started his career as a young lawyer in Petersburg, Russia, after having graduated in law from the Petersburg University. When he returned to Poland in 1920, his first job was with the General Staff of the Polish Ministry of Defense. After this experience he returned to private practice and in a short time became very well known, especially for his political cases, which included the famous Herman Lieberman (leader of the Polish Socialist Party) case.

Mr. Honigwill was noted in the Polish legal profession for his integrity and authority. Thus he held for many years the post of Vice Chairman of the Socialist Lawyers Association. He was a member of the Warsaw Bar and served as prosecutor in the Warsaw Bar Disciplinary Court. He was one of the leaders of the Jewish Labor Organization "BUND."

His eloquence, his thorough knowledge of the law, and, above all, his high regard for justice, brought him deserved popularity and fame. His most famous speech, at the conclusion of the Brzez Trial, a Polish CAUSE CELEBRE, ended with these words: "Long live the rule of law and justice and the independence conscience of the judge."

Ludwik Honigwill is a Jew and a Jewish political leader. He is, moreover an ardent Polish patriot with a deep and abiding love for his country. Thus it is very fitting that he was chosen to address the Polish Socialist Alliance at its Open Forum Discussion group on the subject "A Sharp Answer to Sharp."

Samuel Sharp's book Poland—WHITE EAGLE ON A RED FIELD is not an objective work. It is a book written by a biased journalist for calculated reasons. Ludwik Honigwill takes up Mr. Sharp's book as a moral problem, and one cannot blame him that his conclusions do not flatter Sharp. Both Sharp and his reviewers predicted that his book would stir up a great furor. They have been disappointed; the public has rejected his book with contempt. The reasons for this rejection from the subject of Mr. Honigwill's speech.

He points out in his speech that, in addition to one official, pro-Russian Poland, there is a Poland "whose dream it is to throw off the shackles of the government." Mr. Honigwill himself belongs to this Poland and, in his denunciation of Sharp and his book, speaks for all his fellow Poles.

DR. OTTON PEHR

Mr. Chairman, Ladies and Gentlemen:

I think you all must know, having read the unusual title of my speech, what I am going to talk about. I was referring, of course, to Samuel Sharp's book Poland—WHITE EAGLE ON A RED FIELD, published not long ago and widely publicized in the American press as an authoritative, scientific work on Polish-American relations.

My attention was first drawn to this book by the review in the Sunday book section of the New York TIMES by Mr. C. L. Sulzberger, chief TIMES correspondent in Europe. The review, after pointing out that Mr. Sharp is an alumnus of the Warsaw University, a former employee of the Polish Government in Exile Information Center, and is now Assistant Professor at the American University in Washington, D. C., goes on to characterize his book as "scholary." This means that it should be treated according to the standards adopted by scholars and researchers, and so I understood the review. I have been reading Mr. Sulzberger's articles for the past ten years now, and have always considered him a most capable, well-read and well-educated journalist, whose sense of responsibility and unbiased approach to his subject matter placed him in the great tradition of American journalism, so well represented

by the paper he serves. Yet, ladies and gentlemen, I was amazed to come across this sentence: "The book may infuriate friends of Poland."

Bewildered by this statement, I reread the paragraph. But the contradiction only became more apparent. Books that treat their subject objectively should not "infuriate" anyone. And how could a critic who had been praising the author predict that his book would infuriate people? Later on in the review I came across the same statement again. Twice in his eighty-line review Sulzberger says that he considers the book a good one, that it is objective, and that its very objectivity will infuriate certain readers. Personally, I think that Mr. Sulzberger, when he calls the book scholarly, was intentionally misleading the reader. When a person is confronted with the truth he may be unhappy, or ashamed, but never angry. But a purposely fabricated lie, born from the brain and from the heart, may infuriate even people not directly concerned. As La Rochefoucauld once said, there are thousands of injustices which we are not obliged to face, but which call forth our anger.

At this point I should like to pass on to you an interesting story told me by a friend, who is here in this room now. I mentioned Mr. Sharp's book to him, and Mr. Sulzberger's comments about it, he told me about a prominent Washington friend of his, a Pole, who met Sharp a few weeks before publication. Sharp told him that his book would soon be appearing, and when asked the subject, replied that the book had to be read first, but that it would certainly infuriate the Poles.

I have been led by the facts and circumstances in this case to the following conclusions:

1. Sharp deliberately wrote this book to discredit Poland and the Poles in the eyes of the American public.

2. In so doing he was aided by certain American circles, particularly "isolationist" circles.

3. Mr. Sulzberger's review, especially the part about infuriating the Poles, was personally suggested to him by Sharp.

4. The American press reception of the book, which followed the Sulzberger line, part of a calculated campaign, of which the reviews in the *TIIMES* and the *HERALD TRIBUNE* are only examples.

In reference to point 3 above, I would like to add that I have always thought of Mr. Sulzberger as an experienced newspaperman and a good writer. I admired his style. This is why I can't understand his breaking established rules of writing. Repetition of a thought is only acceptable when that thought is the major subject of the article. Otherwise, the writer is a victim of graphomania, the urge to see his own "creation" repeated. This state is a possibility for Sharp, but not, I would say, for Mr. Sulzberger.

I think that I have objective grounds for accusing Sharp of "cooperating" on the review of his book with Mr. Sulzberger, who claims to be the sole author. There are whole passages in the review taken from the book jacket. Among these are the descriptions of Sharp's education, his teaching, his work and association with the Polish Government in Exile, his trip to Poland under the sponsorship of the Harvard Russian Research Center, and his duties for the United States. The whole review contains only two direct quotations. Both of these, when examined, should seriously discredit both Sharp and Mr. Sulzberger. Although they are quoted

as examples of Mr. Sharp's scholarship, they are both completely false.

The first of these quotations, to the effect that Poland did not exist during the first 140 years of American independence, has been answered by Professor Oskar Halecki in a letter to the *New York TIMES*.

The second, equally absurd, stated that many impartial scholars could not define Poland geographically. I wrote a letter to the *TIMEs* about this myself, which they did not publish. In it I pointed out that "the above statement does not make any sense. Since mankind has developed to the point when states came into being, no scholar could define any state geographically. The existing states were geographically defined by international agreements."

But the most revealing part of Sharp's remark is his use of the term "impartial scholars." This is, logically speaking, a contradiction in terms, like saying "hot ice," and gives away Sharp's whole attitude to his subject. He thinks scholars can be either "partial" or "impartial." Which category does he put himself in? Does Mr. Sulzberger agree with this division? How about Mr. Gordon A. Craig, professor of History at Princeton University, who praises Sharp's book—is he a partial scholar? Finally, we would like to hear from the Harvard University Press, Sharp's publishers. Which category do they place *Poland—White Eagle on a Red Field* in; is it a partial or an impartial book? After all, Sharp used this phrase and Mr. Sulzberger, repeating it, fell for it.

I challenge Mr. Sharp, right here on this floor, to cite just a few of these "many impartial scholars" who have expressed the opinion that Poland cannot be de-

fined geographically. I want the name of the work and page on which he finds support for this statement. If he can give me these I am ready to withdraw my charges.

The scientific approach to a subject requires a fundamentally scientific attitude on the part of the investigator. It also requires a) complete objectivity toward the subject, b) a watchful guard against biased influences, c) great caution in drawing conclusions, and d) a sense of responsibility toward the truth and to the world for the results of the work he presents as based on scientific research.

The Roman historian Tacitus dedicated himself to writing his history "since irae at studio," without anger or prejudice. The English statesman and philosopher Francis Bacon said that scientific research, no matter what the subject, must start without preconceived conclusions. Spinoza stated his view of the study of politics this way: "Not to laugh, not to groan and not to be angry, but to understand."

And what does Mr. Sharp do? After quoting Spinoza, he goes on to say that "it is extremely difficult to apply this to the Polish question because an emotionally charged atmosphere persists around the issue." This is an absolute lie, and I say it without hesitation. In the first place, if, as Sharp says, Poland did not even exist for 140 years of America's existence, there was no time for such an atmosphere to develop. How could America have been interested in a Poland which didn't exist? And when in 1918 Poland regained her independence, "American friendship for Poland was possible mainly because of a lack of genuine points of po-

litical contact." How then, could this purely disinterested friendship be "emotionally charged?"

From the beginning of World War II until the summer of 1945 the United States and Poland were allies. The relationship was a most cordial one on both sides. But when the Russians took the United States by surprise in 1945 by seizing all of Poland, the United States resigned itself to this and immediately broke off relations with the Polish Government in Exile. Thus the United States recognized a regime forced on the Polish people by the Soviet Union, causing consternation among the Polish immigrants. Unfortunately, however, it had little if any effect on most Americans. Polish immigrant feeling about the loss of Polish sovereignty was not communicated to the American public because the Poles had no way of publicizing their plight.

Sharp had to hint of an "emotionally charged atmosphere" because of the mediocrity of his own knowledge. He knew he would not be able to support his conclusion that Poland must remain a Soviet colony for centuries.

As early as his preface, Sharp gives away his attitude toward Poland and the Poles—an attitude of hatted, which permeates his whole book. He says in the preface: "It was, after all, Joseph Pilsudski who repeatedly called the Poles a nation of idiots."

Pilsudski probably did say this. In the course of his long life (he died at 65), he wrote a great many articles, statements and speeches, which take up ten volumes of his collected Works. Everything he said or wrote referred in one way or another to Poland and her people. They were his subjects. And out of these

ten large volumes Sharp chose three words to offer the American public. Pilsudski was a man of great ardor, unlimited energy, and a powerful, dictatorial temperament which he was not always able to control, particularly towards the end of his life. Those three words escaped him under some special circumstance. Sharp, for greater effect, put in the word "repeatedly." I state categorically that this is untrue. I don't think Mr. Sharp has a great mind, but he does have enough to understand that Pilsudski must have said these words in a highly emotional moment, and that they in no way characterize his feelings for the Polish nation.

Rather, they are typical of Sharp himself, with his lack of courage, his contempt for truth, and his vindictiveness toward Poland. He doesn't seem to care how much harm he does Poland in his drive for revenge. Resurrected in 1953, the words "Poles are a nation of idiots" are no longer Pilsudski's, but Sharp's. But he wasn't too clever. If he was going to emphasize that the Poles are a nation of idiots, he should not have bragged about his University of Warsaw education. Even more ludicrous is the fact that he eagerly admits having worked in 1940 as an editor for the Polish Government Information Center. Anyone who could graduate from a University founded and staffed by a nation of idiots, and then work at the Information Center of that same nation, should, logically, be an idiot himself.

Let me now speak to you as Americans, regardless of your ethnic origin. The statement "Poles are a nation of idiots" is an insult to all Poles, and Sharp's use of a quotation to conceal his own attitude is one more proof that his approach is biased and calculated. But aside

from the fact that he attacks, not only the masses of Poles in Poland, but all Americans of Polish descent, is not his whole attitude repugnant to American traditions? Would an American call millions of his fellow citizens a nation of idiots? What amazes me is that no one reacted to this slander. Do Mr. Gordon Craig of Princeton University and Mr. Sulzberger of the New York TIMES really think Sharp's attitude toward the Poles is a proper and scholarly one?

Ladies and Gentlemen, my limited time will not permit me to cite all the many blunders and prejudiced statements in Sharp's 300-page book. A few examples will suffice to demonstrate his mental and moral qualifications for the task he has undertaken. First, a quotation from the first paragraph of the book jacket:

"In this hard-punching book Mr. Sharp analyzes the problem of independence *in strictly political terms* . . . But this book is all the more enlightening for the American citizen, for it presents in clear and lively language the objective facts which must determine his country's foreign policy toward Poland."

This quotation is taken from the book itself:

"Banned from the sphere of practical politics, the Polish problem found refuge with individuals and movements which, for one reason or another, were opposed to the existing order of things. Romantic poets, apostles of the creed of modern nationalism, advocates of the 'natural' right to self-determination, liberals of various degrees, kind-hearted socialists and radical socialists (one notes that there is no place for Samuel Sharp among these people) adopted the Polish problem or one or another of its aspects. Almost inevitably the Polish problem, transferred into a Cause, came to be

discussed in ethical and quasilegal terms, not in the *language germane to politics* (italics added). The partitions of Poland were not only a mistake; they were a crime. Poland should be independent not because this is important for the balance of power in Europe (sic), but because the Poles have the 'right' to be independent."

We can see from the above that when Mr. Sharp wants to discuss the Polish question, he says he is doing it "in strictly political terms," but when others, to whom Poland's independence is of deep concern, try to discuss it, they are not speaking in the "language germane to politics." As a professor of International Relations, Mr. Sharp should certainly clarify for his readers the meaning he assigns to "politics and "political terms." Otherwise, his self-adopted standards of criticism are hardly fair, especially since many native Americans disagree with him. Such methods will only disqualify him for walking out of the ring after receiving a few hard blows, leaving his opponent mystified but not shaken.

An examination of the two quotations above should give Americans a good idea of what is hidden behind Sharp's "clear and lively language."

The Polish nation, numbering over twenty million people, are deeply attached to their traditions and their nationhood. Can Americans accept lightly their loss of independence and self-determination? Of course, there is a difference between the recognition of each nation's right to independence and a war for the sake of securing that independence. As the world situation stands now, America is not going to start a war for Poland. But she will certainly uphold Poland's RIGHT to

independence, as she did that of the Philippines, or as she does today that of Lithuania, Latvia and Estonia.

Sharp talks very sarcastically of romantic poets, apostles of contemporary nationalism, and advocates of "natural rights to self-determination." He sneers as he talks about those various "liberals" who make such a fuss over the Polish issue. He is trying to imply that these people are forcing their own ideas and ideologies on the Polish nation. But actually, of course, most of them express the demands and desires of their fellow countrymen. Mr. Sharp should certainly realize that this is possible. Before the war he worked as a Jewish journalist in Warsaw, where he expressed the feelings, hopes and demands of the Jewish people, without asking their prior permission.

Mr. Sharp's remarks about apostles and poets only show his bad taste and lack of tact. Were not Washington, Jefferson, Franklin, Adams, and the other founding fathers of the United States apostles and advocates of a cause from which Mr. Sharp, with his American citizenship, profits today?

When he talks of the natural right to self-determination, Sharp puts the word "natural" in quotation marks. Suppose I were to say that Sharp is a "great" scholar, putting the word "great" in quotes; everyone will understand that I meant it ironically. You will all laugh. This was exactly Sharp's technique when he wrote of the "natural right" to self-determination. But the blunder he made here was very like spitting on his own floor. Though a professor of International Relations, Sharp seems to be ignorant of the basic facts of American history. Has he never read the Declaration of Independence, in which American poets and apostles

of contemporary nationalism, advocates of the natural right to self-determination, called the American people to arms against their English overlords? The first paragraph starts:

"When, in the course of human events, it becomes necessary for one people to dissolve the bonds which have connected them to another, and to assume among the powers of the earth the separate and equal station to which the Laws of Nature and of Nature's God entitles them . . ."

To sneer at "natural" rights certainly does not accord with America's tradition or with the American spirit today.

The height of Sharp's attack occurs when he accuses Poland's supporters of sentimentally claiming that: "Poland should be independent not because this is important for the balance of power in Europe, but because the Poles have the 'right' to be independent."

Notice that, just as he did with the word "natural," he now puts the word "right" in quotes, to make a mockery of it.

The important thing here is Sharp's mention of "the balance of power in Europe". He is deliberately trying to lull the American people into believing that Poland and her independence are of no importance to the United States, but are a purely European problem. He knows very well that Poland is of world importance, but he tries to trick his American reader. If Sharp's attitude toward this human cause were based on normal human moral principles, such as predominate in this country, he would have said that Poland has an unquestionable right to self-determination, but that, in the present unfortunate world situation, her right cannot

be executed. But Poland's rights do not exist for Mr. Sharps only the question of whether she is needed to balance the uneven political situation in Europe.

Sharp claims that Poland, situated between two DYNAMIC powers, Russia and Germany, cannot preserve her independence. Does this mean that the tension will fade away if Poland becomes part of one of these powers? When Poland had already been partitioned between them, her partition was followed by World War I. Clearly, the partition did nothing to decrease the dynamism of either power. Indeed, as long as no change takes place in the economic, political and social bases of international relations, as long as there is no control over the selfish motives of peoples and nations, there will be no decrease in dynamic character of either Germany or Russia. It is a historical fact that, twice in this country, the United States has been pulled into a war between Russia and Germany. As soon as a clash develops between those two countries, the United States is in it, willy nilly. What is the moral? Very simply, these two dynamic powers should be separated by a strong buffer zone of neutral countries, and the strongest link in the chain should be Poland. This is of the highest importance to the United States, who now has her armies stretched from the western zone of Berlin, through the rest of Western Germany, France and Italy, and her Air Force based all over Europe, not to speak of her NATO commitments and her financial support of Western Europe. Then there is the example of Korea. Let us compare Poland with Korea in the light of American strategy. While Poland is situated west of the Soviet border, Korea lies between Russia's eastern border and conquered Japan. Does

Korea have a greater right to independence than Poland? Is Korea an element in the balance of power? Certainly not. In fact, Korea is a lot further away than Poland, and therefore the United States is obviously not more interested in Korea. Why then did the United States enter the Korean war? Only because she saw the danger of world communism in 1949. Before that she still had hopes for Moscow's political honesty and willingness to keep her commitments.

Speaking of location as a factor in with world power balance, the fact that in 1939 America supported, Britain and France financially and morally when they rushed to Poland's aid should provide proof of my contentions.

Scholars and writers, especially those connected with the academic world, adhere to the long-established custom of giving sources for their quotations. Professor Sharp chooses to ignore that rule, proving once more that he finds himself among intellectuals rather by accident. Personally, I think he shuns naming his sources in order to make it difficult to pin down his distortions and fabrications. Let us analyze one striking example. On page 6 of his book he says:

“... The textbook definition of a small state as a power vacuum inviting aggression applies to Poland.”

I won't hesitate to say that in the entire field of literature one will not find a textbook with a definition to this effect. This is another of Sharp's inventions. He is trying to add dignity to his own ridiculous idea. Who ever heard of a definition of a “big” state, or a “small” state? Which would you define first? Further down on the same page we read:

“A small state (wrote the late Nicholas John Spyk-

man) does not live because of its strength, but because nobody wants its territory or because its preservation as a buffer state or as a weight in the balance of power is of interest to a stronger nation. When the balance disappears, the small states usually disappear with it."

Having had experience with the way Sharp treats quotations, I took the time to check this one myself. I found out that Nicholas John Spykman was born in 1893 and that he died in 1943 as Sterling Professor of International Relations. What a coincidence—a colleague of Professor Sharp's. What made him hide this similarity of professions when he was writing about international relations? To check further I chose Spykman's book *THE GEOGRAPHY OF PEACE, WORLD WAR 1939, TERRITORIAL QUESTIONS*. Published posthumously in 1944, this is a comparatively small book which, with the help of a number of drawn maps, attempts to show where the danger of a possible war lies. Spykman's point of view in this book could not possibly be farther from Sharp's theory that the United States has a limited interest in Poland. Says Spykman on page 6 of his book:

"The end in view is the peace and independence of a state, not its territorial expansion or the aggrandizement of its power at the expense of the rest of the world."

Elsewhere Spykman holds:

"After the First World War . . . we were completely blind to the fact that, in order to protect our security, we had to be willing to cooperate in the political life of Europe and Asia."

On page 58 he declares:

"The situation at this time, however, makes it clear

that the safety and independence of this country can be preserved only by a foreign policy that will make it impossible for the European land mass(sic!) to harbor an overwhelming power dominant in Europe and the Far East!!

Finally, Spykman says:

"The United States must recognize once again, and permanently, that the power constellation in Europe and Asia is of everlasting concern to her, both in time of war and in time of peace." (page 60).

Now let me show you Sharp's technique. He lifted a sentence out of context which seemed to support his own contrived "textbook definition." In this way he created the impression that the late, famous and widely respected scholar Professor Spykman was in complete agreement with him. This is an abusive and unethical trick, made all the worse by the fact that a dead person has no way of defending himself. Such is Sharp's moral stature.

After reading Sharp's *POLAND—WHITE EAGLE ON A RED FIELD*, something strange occurred to me. I felt that there was something missing. Sharp is a lawyer and a professor of International Relations. He writes articles for publication "in strictly political terms." Yet he peremptorily refuses Poland the right to her independence and self-determination. Is it possible that he has never heard of the United Nations Charter? Obviously, this document runs violently counter to Sharp's thesis.

Actually, it wouldn't be far wrong to call the UN Charter a United States offspring. No other country has contributed so generously and wholeheartedly to the creation, organization and preservation of the UN.

United States participation in the Korean war saved the UN, for without her the war would have been lost and, in all probability, the UN with it.

No politician, lawyer or historian on this earth can dispute the fact that 60 nations ratified the Charter. The Norms of International Law, regulating the essential rights and duties of the member nations, in Article Two, par. 1, of the Charter, says:

"The Organization is based on the principle of the sovereign equality of all its members."

In accordance with Article Three of the Charter, Poland is a member of the UN. She was proposed as such January 1, 1942, when she was represented by the Polish Government in London. I don't think I shall be undermining her right to sovereignty if I quote once more from the Charter, for the benefit of Professor Sharp.

"The basic objective of the trusteeship . . . shall be . . . b) to promote the political, economic, social and educational advancement of inhabitants of the trust territories, and their progressive development toward self-government or *independence* (italics added) as may be appropriate to the particular circumstances of each territory and its peoples and the freely expressed wishes of the peoples concerned . . ." (Article 76.)

On the basis of this paragraph alone Libya, once an Italian colony, was recognized as an independent sovereign state on December 24, 1952.

Considering the above facts and tenets of international law, Sharp will have a hard time convincing his fellow-citizens that Poland cannot and should not regain her independence, because the Soviet Union wishes differently.

I see that my time is running out, so I shall just pick

out a few phrases from Sharp's book which polite people might call inaccurate, but which simple and honest people would call common lies.

On page 101, Sharp, talking about General Slavoy Skladkowski, former Premier of Poland, writes:

"His measures included *orders* (italics added) on official occasions to kiss the hands . . . of peasant women."

Unusually enough, Sharp did quote a source for this quotation. The Polish monthly *Kultura*, #7/8 of 1951. If even in this case, where a source is given, he distorts the facts, it is obvious he has little respect for them when he quotes no source at all.

I checked this particular number of *KULTURA*, and it seems that General Skladkowski did once go to a peasant home, accompanied by his staff. He met a group of peasant women, among whom was the mother of one of his former army comrades, who had died. He wondered at this time why it was the custom to kiss the hands of women wearing hats and not of peasant women who wear scarves around their heads. He went over and kissed the hand of his friend's mother, and then gallantly kissed the other peasant women's hands. The members of his party followed his example. Sharp took this simple story, written up in the Polish literary magazine, and used it to slander the Polish Government, saying that the hand-kissing was *ordered*. Having the advantage over Americans of being able to read Polish, Sharp thought he could trick them into accepting this story and thus succeed in discrediting the Polish race, which he has learned to hate.

On page 95, there is another example of Sharp's dishonesty, not only scientific but literary as well. There

this cowboy of American scholarship tries to make a comparison in terms of economics between Poland and England, as far back as 1850. Comparing Poland to England in respect to economics is like comparing Professor Albert Einstein to Professor Samuel H. Sharp. They are both professors and both Jews, but that is all they have in common.

Here is the quotation:

"In England for instance, the population increased between 1850 and 1930 by 130 percent, of which 80 percent was absorbed by the cities. In the area of the inter-war... Polish State, the increase was 230 percent, but only 17 percent shifted to the town."

Of course, no sources are given for these figures, which makes it easy to lie statistically. As any layman knows, England, from the middle of the last century until about the 1880's was the most industrially developed country in the world, and had very limited agriculture. Poland, in those days was occupied by three powers. Her economic development was up to Berlin, Vienna and Moscow, who all saw to it that she remained an agricultural country. What industry could be found in Poland rose from the rich mineral resources of her soil. Nevertheless, I decided to check his statistics. In the *Concise Statistical Yearbook, September 1939-June 1941*, published by the Polish Ministry of Information in December 1941 and issued by the Glasgow University Press, Table 8 on page 3, titled "Development of Population in Certain Countries," reads:

COUNTRIES	1850 (in thousands)	1930 (in thousands)
POLAND within 1938 frontiers	13,600	31,258
GR. BRITAIN	20,817	44,791

These figures show that Poland's increase amounted to 230 percent (bravo Mr. Sharp!), and England's was 216 percent (not so good, Mr. Sharp!).

I searched the same book for figures on urban and village populations and, though I found nothing for England in this respect, I came on another example of Sharp's dishonest manipulation of the facts about Poland. English industry is highly concentrated but, as the following table will show, Poland's is scattered about in small centers. Thus Sharp's comparsion is completely invalid.

Voivodships	Population Development	
	Total Population (in millions)	Urban Population (percent of total population)
Poland	1931	1931
Central	32.3	27
Eastern	13.4	33
Western	5.6	14
Southern	4.7	35
	8.6	22

The above table shows clearly that the population increase for urban areas in all of Poland was not 17 percent, but 27 percent. The industrial voivodships of Silesia show an even higher percentage, which may equal the figures for England.

On page 91 of Sharp's book I came across a com plenty outrageous statement. He says:

"Export of manpower became one of Poland's main 'industries.' But only half of the natural increase was absorbed in this way."

How far can one sink into moral bankruptcy? So Poland produced manpower for export? This was, in fact, her chief export? Poland exported pigs, too, but I wouldn't dare say that Sharp was among them.

Actually, even in this statement he was lying. In the *Statistical Yearbook Section II, Vital Statistics*, tables 2 and 15 provide the following figures:

Year	Natural increase (in thousands)	Emigrants (in thousands)	Immigrants
1934	402	42.6	34.0
1935	406	53.8	53.0
1936	410	54.6	43.7
1937	374	102.4	40.8
1938	370	129.1	93.6

NOTE: Persons who emigrated more than once e. g. seasonal workers have been counted as many times as they emigrated.

On page 99 Sharp says:

'Formal emancipation was granted the peasants not by a national Polish government, but by the three partitioning Powers.'

This is true, but it is a deliberate and vicious insinuation that the Polish National Government would not make reforms which were granted by the occupying powers.

Mankind's economic development was accompanied by its division into classes with unequal rights and privileges—some indeed with no rights at all. The emancipation of these abused groups did not come overnight; it was a long and painful process. It began in France, for both the peasants and the general citizenry, with the 1789 Revolution. Northern and Southern Europe followed suit in the 19th century. From 1795 until 1918 Poland had no national government. Obviously, the peasants could not be emancipated by a non-existent government. However some efforts had been made toward progress and reform by the Polish intelligentsia prior to the First Partition. These efforts were thwarted by foreign intervention by

the powers which later occupied Poland. This fact has been widely discussed in Russian sources and even Soviet publications admit it. (See *Sovetskaya Istoria Diplomatii I*, page 285.)

It is true that the emancipation of the serfs in Russia was in full swing in 1861, but this reform did not extend to the Polish ethnic territory. It was the Polish National Government which, on January 22, 1863, the day of the Third Uprising, announced freedom and equality for all peasants. It was a year later, after the defeat of the uprising, that the Tsarist regime began freeing the Polish serfs. Again Sharp has falsified history.

The pages devoted to Kosciuszko and Pulaski represent a new facet of Sharp's technique, which I can't let pass without comment.

Sharp introduces these two famous men into his „history” of Polish-American relations by claiming that Poles are using Kosciuszko's and Pulaski's participation in the American Revolution to bolster their demand for American intervention in Poland. He does this in his usual way, of course. There is not a single document referred to in support of his theory. The only quotation he uses is from a speech by the United States Ambassador to Poland, who said:

"The sacrifice of Pulaski, Kosciuszko and scores of other noble Poles, who during our Revolutionary War offered their lives in the cause of liberty, asking nothing in return...."

This is not a Polish source. But Sharp reminds his readers that President vetoed a bill making October 11th Pulaski Memorial Day. But this happened on April 15, 1935, while Marshal Pilsudski was still alive,

Poland still independent, and war thought of only in terms of "*cum vis pacem para bellum.*" There was no ulterior motive on the part of the Poles concerned for placing Pulaski's memory before the public. Perhaps this bill infuriated Sharp so that he did not even make an effort to prevent Roosevelt's successors from enacting it.

Sharp's claim that the Poles are using American gratitude toward these two men, dead 140 and 180 years ago, to further Polish-American relations today shows how far he is from approaching the issue in "purely political terms," germane to the circumstances prevailing in 1953. It shows how puerile is his approach to history, which as any true historian will attest, calls above all for skill in evaluating the relevance of historical facts and values. His defects as a historian certainly effect the validity of his theory that Poland has no right to sovereignty.

Right in our own time, between 1939 and 1945, the Allied armies were aided by General Wladyslaw Sikorski and his London Government, with the army and air force they created on the continent. These actions are remembered today by men of conscience, and should be seriously weighed in the political deliberations. Sharp takes no notice of what lies before him, but reaches for something that seems easier to mock. The Poles don't have to resort to Kosciuszko and Pulaski for argument—they can point to the blood that was shed only yesterday "for our liberty and yours."

But this answer to Sharp, though morally and objectively true doesn't mean I am going to forget his slander of Kosciuszko and Pulaski. Sharp's remarks

about these two national heroes, who cannot defend themselves, were not only in bad taste, they were, as we used to say in the Polish courts, a cheap way of reasoning. He says:

"In the case of Kosciuszko we witness the projection of the fame which he earned in 1794 as a leader of an uprising in Poland on the background of his earlier American experience in 1776-1784. As a result of this uncommon process of chronological distortion, he becomes the first prominent foreigner to come to the help of the American Revolution."

This is what hurts Sharp, that a "distortion" should carry weight in Polish-American relations.

In the first place, who said "the first prominent foreigner to come to the help . . ." and when? He keeps this to himself. Secondly, is it the "first" he dislikes, or the "prominent"? I won't attempt to discuss the word "first" in this case, for I am not so qualified as Mr. Sharp to elaborate, offhand, on the history of the American Revolution. But I can tell Mr. Sharp a thing or two about the word "prominent." According to Webster, "prominent" means "projecting," "distinguished," or "notable." You might call Mr. Sharp "notable" too, or is it notorious?

Kosciuszko was 31 years old when he arrived in the United States. This is an age when one with the proper character, ability, zest, and altruism has had plenty of time to achieve prominence. By 1794 he had already become prominent and, had luck not failed him, he would have made history then. Professor Sharp should know that fame comes after prominence. But luck is an important factor in achieving fame. George Washington started by being prominent, and then,

when he won the great gamble of his life, he became the Great Washington in the eyes of all those who were not too prejudiced.

As to the use of the word prominent in this case, I am not objecting or claiming that Mr. Sharp is wrong. I am just saying that he doesn't know the meaning of certain words, and that I resent his lack of moral sense when he questions whether Kosciuszko was prominent in 1776.

Sharp reminds me of the travelling circus owner who exhibited two human skulls. He announced that the skull on the right was Napoleon's when he was First Consul, and the one on the left Napoleon's when he was Emperor of the French.

Professor Sharp treats Kosciuszko with great contempt. He says:

"In 1776. . . Kosciuszko was actually a penniless Captain of Engineers" and that "he was hired together with a group of French engineers."

Sharp goes a bit too far with this last sentence. Actually, the fact that he arrived with a group of French engineers gives us a chance to show that he was already prominent, if the proof provided by the monuments, streets, and even a town in Mississippi dedicated to him is insufficient. Who else among that group of arrivals do we remember now? Clearly, he was the "prominent" one.

As to the question of whether this mercenary, this *condottiere*, was "hired" or not, let us go to the 1950 *Columbia Encyclopedia*: "He offered his military skill to the patriot cause in the American Revolution out of devotion to the ideal of liberty." "He was hired," says Sharp, giving away his own thinking processes and

method of operation. For Sharp's pen was indeed for hire. Before the war it was hired by the Jewish press in Warsaw; during the war, by the Polish Government in Exile; and now by certain American or foreign groups. So we must not be surprised when Sharp, tells us that Kosciuszko's sword was also for hire.

George Washington, says Sharp, couldn't even pronounce or spell Kosciuszko's name. Taking a lesson from this, Sharp chose, by changing his own and his forefather's name, to make it easy for present-day Washingtonians to pronounce. For Sharp, this was the smart way out, but Kosciuszko, a man of principle, preferred to keep his own name.

Only once throughout his whole book does Sharp sound like a scholar: when he refers to Kosciuszko's pay. He points out to his readers that the United States Congress paid Kosciuszko his army pay, \$18,940.25, *including interest*. This happened in 1797. You can imagine what the state of his finances must have been while he was in the service, if his back pay came to this amount. I am sure that Sharp would never have waited that long.

Pulaski receives even rougher treatment at Sharp's hands than did Kosciuszko. I have tried to figure this out and come to this conclusion: Whereas Sharp advocates leaving Poland in the hands of the Russians, Kazimierz Pulaski fought against Russia, against her influence over the Polish King, her interference in Polish internal affairs, and for Polish independence.

Sharp writes that Pulaski was penniless and starving. Should this petty prying into a man's pocket influence America's relations with Poland, as Sharp advises? He makes all kinds of insinuations against Pulaski:

"A source of difficulties was his inability to present accurate accounts of expenditures. . . . His glorious death—so an American biographer concludes. . . . covered many unpleasant episodes. . . . episodes which, according to conscientious research, seem to have been commercial transactions." "...behavior of his troops in Pennsylvania which cause an unknown poet to describe him as a devilish figure. . . ." "According to Pulaski's Polish biographer, Konopczynski, his initial interest in America was that of a young man harrassed by his creditors and searching for an 'eldorado of easy money' no less than for occasion to defend liberty."

The sources for all this information, except for Konopczynski, are not given. Who is this American biographer he quotes? Why doesn't he give the page he refers to in Konopczynski's book? Where did he read that unknown poet's poem?

Most important, since there is not one bit of relevance to the issue of Polish American relations today in all Sharp's insinuations about Pulaski, does this would be "American scholar" lower himself to the level of a barroom gossip?

What was he thinking of when he spoke of a man looking for "easy money"? Wasn't the grant Sharp got from Harvard Russian Research Center for his trip to Poland "easy money"? Sharp expressed his gratitude for this gesture in his Introduction. I wonder if he gave Harvard a day-to-day account of his activities in Poland. Anyone who impugns the honor of a man long dead by such security as Sharp applies to Pulaski's activities, deserves to have someone ask him, out of simple human justice, "who are you and what have you done?"

Nothing Sharp can do can belittle Pulaski's deserved fame in American history. The new Funk and Wagnall Encyclopedia, certainly a completely American work, says this about Pulaski:

"For distinguished service at the Battle of Brandywine (September 11, 1777), Pulaski was appointed Chief of Dragoons with the rank of Brigadier General. In 1778, on commission from the Continental Congress, he organized an independent corps of cavalry and light infantry, known as the Pulaski Legion. During the siege of Savannah, Pulaski commanded the French and American cavalry."

Konopczynski, the only author Sharp mentions in his attack on Pulaski, has this to say:

"The first insurrectionist, a fore-runner of legionnaires, a patriotic leader of youth, a fighter for our own and foreign liberty, and above all a teacher of heroism."

These praises of Pulaski make Sharp look pretty small. I can only repeat an epigram by Monsieur de Maurepas, Minister to Louis XVI, who said, "Little man, you have reached the height of fame—the fame of a dwarf exhibiting a giant at the fair."

One more thing about Pulaski. While Kosciuszko had to wait 15 years to get his army pay, Pulaski never got his at all. Thus, a creditor of the United States Government, he may well have had some creditors of his own. Mr. Sharp should have had a little more decency and integrity in making his accusations without source.

Another subject Sharp takes up in his book is that of the Katyn massacre. He says:

"The perseverance with which some Polish officers

have gone about gathering evidence of the gruesome Katyn story and bringing it to the attention of the world is, humanly speaking, quite touching. It is nevertheless impossible to overlook a certain element of selectiveness in the way in which this crime is being kept alive. Poland has lost millions of citizens and the death of a few thousand more(!), barbaric and senseless as it was, would not deserve so much attention as it has received were it not, among other reasons, for the clumsy selfrighteousness with which the Russians denied the facts. Among various interpretations of what happened in Katyn (including planned genocide), some Polish sources (?) offered one that was relatively charitable to the Russians. The crime, they said, was due to the misunderstanding of a telephone order from the Kremlin to "liquidate" the camp. Instead of liquidating, that is dissolving, the camp, the officer who received the order "liquidated" the inmates. Yet, the Soviet Government never had the courage to admit that a terrible mistake (Notice, ladies and gentlemen, that at first it was a crime, now it is a mistake) had been made; it preferred to react with invectives against the Poles, with not too seriously staged investigations which put the blame on the Germans and with a silly attempt to have the Katyn crime charged to the Nazis in the Nuremberg indictment. This last attempt certainly failed to produce the result hoped for by the Soviet Government; one looks in vain in the judgement rendered by the Tribunal for an evaluation of the Katyn episode one way or another. Thus, the inability of the Poles to forget and the inability of the Russians to admit guilt, or even a mistake, have jointly contributed

another bitter chapter to Polish-Russian relations." (Again it appears that Katyn was only a mistake).

The first time I read the above passage, I wondered why Sharp had included it in the book. "In strictly political terms," what relevance has the Katyn crime to Polish-American relations? It has no bearing on this subject or on Sharp's basic theme, that Poland is bound to remain in the Soviet orbit. If so, why would the fate of a few thousand Poles, murdered in Katyn, interest Americans? As Sharp sees it, this is a purely internal Soviet affair, like slave labor camps, purges, the doctor's plot, the Beria trial, and other Soviet political habits. The mystery of why Sharp had written this paragraph puzzled me for weeks, until suddenly, in a clear moment, I found the answer. But before sharing it with you let me demonstrate once more what a liar Sharp is. In the last sentence quoted above, Sharp says that the inability of the Poles to forget Katyn resulted in one more grievance in the irreconcilable hatred between Poland and the Soviet Union.

Now, the lie is not that Poles cannot forget Katyn, for indeed they will not and cannot. The lie is in the implication that they had the opportunity to, that circumstances were such that they could have forgotten. Let us consider the facts.

In April 1953 the German radio announced the discovery in Katyn of the graves of several thousand Polish officers, shot in the back of the head with their hands tied behind them. The announcement said that the murder had been committed by the Russians. Immediately, a Soviet answer accused the Germans. Under these circumstances, how should the Polish Government—which was recognized by both the Allies and

the Soviet Union—have reacted? Should they have tried to forget the whole thing and hide their heads in the sand? Any objective person (this of course excludes Sharp) would say that they had to do something. An ostrich attitude would have brought them shame in the eyes both of Poles and the whole world. Therefore General Sikorski, after consulting the Allies, requested the International Red Cross in Geneva to send an investigating commission to Katyn for first-hand information. The Red Cross replies that it would do so if both parties to the dispute—Nazi Germany and Soviet Russia—agreed to it. The Germans assented. Russia, however, proceeded to break off diplomatic relations with the Polish Government in Exile. Later, they claimed that they did not break, but only “suspended,” relations. President Roosevelt’s intervention with Moscow to get relations restored was unsuccessful. To-day, it is clear that, at the time of the suspension of relations with General Sikorski’s Government in London, a Red Polish Army, headed by General Berling, was being formed on Soviet soil. This army was to become the nucleus of Poland’s Communist regime.

These are the facts, which prove that no opportunity was given Sikorski’s Government to “forget.” They also show that his approach to the Red Cross gave the Soviets their pretext to expel all Polish diplomatic units from the Soviet Union. Thus gaining a free hand in their anti-Polish policy, which was a continuation of the spirit of the Hitler Molotov Pact of August 1939.

Now I can return to Sharp’s interpretation of the Katyn episode.

The German announcement of their gruesome discovery of the Polish officers’ graves in the Katyn forest

was either kept from the Soviet citizens or found them unconcerned. But the case was different in Poland. The Germans made every effort, not only to spread the news of their discovery to the whole world, but to burn it deep in the consciousness of every Pole. As the Germans dug more bodies out of the graves and turned up more of the victims’ documents and personal effects, the news was spread far and wide. Poles both in and outside of Poland were deeply shocked. With typical meticulousness, the Germans published a book listing the names of all the murdered Poles. Thousands of Poles found the names of their relations, friends and neighbors in the German news sources. There was no doubt in Poland that the murders had been committed on orders from Moscow, for the Germans systematically informed the world of Soviet reactions to their findings: of General Sikorski’s request to the International Red Cross, the suspension of relations with Moscow, and Roosevelt’s unsuccessful intervention. All this was sufficient proof for the Poles.

After Moscow succeeded in imposing her rule on Poland in the name of the People’s Democracy, there was no real contact between the people and the government which had been forced on them. Those Poles who participated in the regime were considered tools of the Soviet Union, the enemy who had formed a partnership with Hitler against Poland. The Poles knew that the brutal massacre of thousands of the Polish elite had been ordered by Moscow, and they also knew that the Poles in the Warsaw regime could not admit it.

The Katyn issue divides the mass of the population from those few individuals who are part of the regime.

This gulf will remain as long as Warsaw fails to convince the people that Moscow is innocent of the massacre. The Kremlin has been involved in so many similar crimes that one more means little to them. But the Warsaw regime knows the people consider it Russia's accomplice and therefore must try to cover up Russia's guilt. Thus the regime's efforts, to either exonerate Russia or to becloud the issue enough to keep the people confused, are quite understandable. It was from this attempted cover-up campaign that Sharp got his material on Katyn.

His technique is quite simple. He says some Polish sources gave an explanation of the "liquidation" which was charitable to the Russians. Since he gives no source for this, I shall help him out. For several years there have been two Polands in existence: The Poland of the pro-Communist regime with its handfull of followers and the Poland which dreams of throwing off the shackles of this regime. The second Poland is represented by millions in Poland itself and hundreds of thousands of Poles in other countries.

The Poles presently in the Warsaw government are Moscow mouthpieces, friends of the regime which in 1939 allied itself with Hitler against Poland. This group of Poles can say anything it pleases. If someone then states that he is in possesion of information from Polish sources but does not identify the sources, one must draw his own conclusions. Chances are the information comes from Poles of the pro-Soviet regime.

This is certainly the case with Sharp. I am convinced that the story of the misunderstood phone call from Moscow originated in Warsaw at the time Sharp was visiting there with the Harvard Russian Research

Center's money. It was there that this story was given to him and the writing of his book proposed. I think that Warsaw's desire to white-wash the Kremlin in the Katyn case was so strong that Sharp's whole book was made worth-while as a vehicle for this one story.

As for the story itself, it seems to me that only someone who was ready to be fooled could believe it. First of all, there were three camps for Polish officers: Ostaszkow, Starobielsk and Kozielsk. Is it possible that the telephone was answered in all three camps by the same Soviet officer, who misunderstood the orders three separate times? If not, could three different people come to the same misunderstanding in the three different camps? To accept this sort of thing calls for a sharp brain, like Mr. Sharp's.

It is no less naive to believe that a Kremlin order for camp liquidation would come over the phone, in two words, "Liquidate the camp! (In Russian, two words). This sort of order never comes over the phone. Usually it comes as a written document giving all the details of time, place, and order in which people shall be removed and what transportation is to be used. But even if the order was given over the phone, the person receiving it will repeat it, to make sure there is no mistake. No one with a sound mind could believe this absurd story. Mr. Sharp served in the American Army. He was even commissioned in September 1944, as he tells us on the book jacket. How could he believe such a story? I don't think he did.

Sharp is unknown to the public in Poland. The January-February issue of *KULTURA*, published in Paris, says that the Warsaw regime speaks of Sharp as a native American, and uses his book for their own pur-

poses. Think of the effect of the Warsaw regime's using the story that Katyn was a mere misunderstanding as coming from Mr. Sharp, Professor of International Relations of the American University in Washington, D.C. This would mean sure success for Sharp and, of course, for the Warsaw regime, the real inventors of this tale.

There is another proof that Sharp's inclusion of the Katyn story was a calculated one. Without stating it too clearly, Sharp nevertheless supports the Soviet theory that Poland, being situated within the Soviet sphere of interest, which far outweighs America's in this area, should "*in strictly political terms*" be left alone by the United States. But let me remind you of those people who advocated similar views on American policy towards China. Their life is miserable now, made so by groups in America who consider that this attitude, by Americans, is tantamount to subversion. By using the version of the Katyn case in his book, Sharp still has an alibi: he clearly states that it was the Russians who murdered the Polish officers.

The final conclusion of Sharp's book is this:

"A favorable position for negotiating with the Soviet Union, it is hoped, can be established short of war; but negotiating inevitably means bargaining, and on the Polish issue Russia's bargaining position is infinitely stronger than the United States. This is not because Russia's position is morally superior (alibi) but because Poland is a vital Russian interest and only incidentally or secondarily an object of American interest."

I firmly believe that Sharp purposely omitted any mention of the three strongest arguments against him:

1. The policy of the United States and her European allies is one of defense. It is not directed against the Soviet Union as a state, but against *world Communism*, which emanates from the Kremlin. Western strategy is dictated by the fight against Communism, not, as Sharp would have it, by a duel between the United States and the Soviet Union over Poland.

2. Poland plays a vital part for the West in the fight against world Communism. But even more vital is the part played by the whole captive population, which runs into millions and extends from the Baltic States, Poland, Czechoslovakia, Hungary, Bulgaria and Romania are all in the same boat. Sharp doesn't wish to notice these other nations, which are weapons in the hands of the Soviets poised against the West. Sharp realizes this only too well, as he proves by not backing up his own statement.

3. Considering the world situation, as discussed above, why should Poland and the other Satellites be of prime interest only to the Soviets, and not to America? When it comes to war, even cold war, between Communism and the Free World Poland is of equal importance to both sides.

Suppose that Poland lay, not behind the iron curtain, but outside it. Wouldn't the Free World have done its best to keep from being swallowed up?

All these points show conclusively just how objective and independent Sharp's book is. My opinion of Sharp —his immoral and dishonest approach to his subject, his outrageous attacks against the honor of men long dead, and his calculated defense of the Soviet version of the Katyn massacre—can be summed up in two words from Joseph Pilsudski: "bespattered dwarf!"

POST SCRIPTUM

Shortly after my speech on Sharp's book, a new book called *Threat to Imperialism*, appeared on the market. Published by the Johns Hopkins Press of Baltimore, it brings together twenty papers and speeches presented at a conference on American foreign policy at the School of Advanced International Studies, attended by four hundred American and foreign scholars, diplomats, and military personnel. Among the many theories and arguments presented, not one came near to agreeing with Sharp's, that America should abandon the countries behind the Iron Curtain, which will never return to the family of free nations. The publishers, speaking on the book jacket, describe Soviet policy as "the mortal challenge to the United States as leader of the free world."

All Americans should keep this thought constantly before them.

Ostra odpowiedź Sharpowi

PRZEDMOWA

Autorem broszury jest Ludwik Honigwill. Jest to nazwisko dobrze znane tak w kołach prawniczych jak też i politycznych.

Ludwik Honigwill ukończył studia prawnicze na uniwersytecie w Petersburgu i tam rozpoczął swą karierę adwokacką. W roku 1920 powrócił do Polski, pracując początkowo w Sztabie Ministerstwa Spraw Wojskowych, a następnie przeszedł do swego zawodu adwokackiego, w krótkim czasie uzyskując imię wybitnego obrońcy w szczególności w sprawach politycznych. Bronił w licznych wielkich procesach politycznych. W historycznym procesie brzeskim był on obrońcą Hermanna Liebermana, przywódcy PPS. Cieszył się wielkim autorytetem wśród prawników. Dzięki temu przez wiele lat był wiceprzewodniczącym Stowarzyszenia Prawników Socjalistów w Polsce. Był również członkiem Rady Adwokackiej w Warszawie będąc czynny jako rzecznik dyscyplinarny.

Ludwik Honigwill równocześnie był jednym z czołowych działaczy Żydowskiej Partii „Bund.” Swoje wielkie powodzenie zawdzięcza Honigwill nie tylko darowi wymowy i znajomości prawa, ale przedewszystkim głębokiemu poczuciu prawa, krystalicznej prawości i ideowości. Znane jego przemówienie w procesie brzeskim zakończyło słowami: „Prawo, sprawiedliwość i niezawistny głos sumienia sędziowskiego niech żyje!” W

tych kilku słowach zawarł swe *credo*, swe wyznanie wiary.

Ludwig Hanegwill jest Żydem, jest on żydowskim działaczem politycznym. A równocześnie jest on gorącym i głębokim patriotą polskim. Ojczyzną jego była i jest Polska.

Dobrze się stało, że Zarząd Związku Socjalistów Polskich zaprosił Ludwika Honigwilla do wygłoszenia referatu w ramach „Żywego Dziennika” oraz, iż referent sam zaproponował jako temat „Sharp answer to Sharp.”

Książka Samuela L. Sharpa „Poland White Eagle on a Red Field” nie jest dziełem naukowym. Jest to dzieło publicysty, pisane tendencyjnie dla pewnych celów. Ludwik Honigwill rozprawił się z p. Sharpem i jego książką jako z zagadnieniem moralnym. Że rozprawa ta i wnioski autora nie są zbyt pochlebne dla p. Sharpa, nie jest winą Honigwilla. P. Sharp i jego recenzent liczyli na to, iż książka wywoła wściekłość. Obydwaj zawiedli się. P. Sharp spotkał się z potępieniem i pogardą. Taką bowiem jest treść referatu i taką ocena referatu.

Ludwik Honigwill stwierdza w swej mowie iż obok tej oficjalnej Polski pro-moskiewskiej istnieje „Polska marząca o wyzwoleniu się z pod tego rządu.” Honigwill należy do tej Polski. Jego sąd i ocena zgadza się z tym, co ona myśli o Sharpie i jego książce.

Dr. Otton Pehr

Maj, 1954 r.

Panie Przewodniczący, Panie i Panowie!

Niema między nami nikogo,ktoby, nie wiedział na podstawie nie codziennie brzmiącego tytułu—wybranego przezemnie—o czym będę mówił. Oczywiście, o książce Samuela H. Sharpa, ogłoszonej niedawno i reklamowanej przez najpoważniejsze pisma amerykańskie jako dzieło będące wynikiem naukowego badania i naukowego traktowania stosunku Stanów Zjednoczonych do Polski.

Pierwszy zwrócił moją uwagę na tę książkę chief-correspondent of the *New York Times*, pan C. L. Sulzberger, który aż z Paryża przysłał swoją recenzję do niedzielnego wydania *Timesa*. W tej recenzji p. Sulzberger przedstawił Sharpa jako alumnus'a Warszawskiego Uniwersytetu, byłego współpracownika Polskiego Rządu na Wyspach w dziale informacji i obecnego wykładowcę oraz assistant professor American University of Washington, D. C. W recenzji tej zostało podkreślone, że książka jest napisana scholarly, a więc materiał jest traktowany w sposób przyjęty wśród badaczy i naukowców. Takie odniosłem wrażenie czytając recenzję p. Sulzbergera, którego przywykłem w ciągu 12 lat codziennego czytania *Times* uważać za wykształconego, inteligentnego, odpowiedzialnego, bezstronnego i przenikniętego zasadami Amerykanizmu informatora czytającej to najpoważniejsze pismo—publiczności.

Nagle wpadam na taki passus: książka ta może „infuriate” przyjaciół Polski. Oszułomiony tym niespodziewanym zwrotem, jeszcze raz wróciłem do początku odpowiedniego paragrafu. Wydrukowane. Książki traktujące swój przedmiot naukowo nie mogą, nie powinny nikogo „infuriate.” A w każdym razie sprawozdawca,

szczególnie ten, który tak sympatycznie i ciepło mówi o autorze, nie może przewidzieć, że TAKA książka wzbudzi w kimkolwiek „fury”. Czytam dalej i jeszcze raz na potykam na zupełnie to samo powiedzionko o doprowadzonych do wściekłości przyjaciołach Polski.

W recenzji zajmującej jakieś 50 wierszy gazetowej szpalty dwukrotne stwierdzenie, że omawiana książka, uważana przez krytyka za dobrą i objektyną, może wywołać wściekłość u czytelników, świadczy według mego przekonania, o tem, że autor recenzji *napisał świadomie nieprawdę*, iż książka jest zrobiona scholarły. Prawda rzucona komuś publicznie w twarz może wywołać rumieniec wstydu i przygnębienie, ale nigdy—wściekłość. Natomiast oszczerstwo, niesprawiedliwość i świadomie skomponowane kłamstwo wychodowane w mózgu i sercu pełnych nienawiści, mogą rzeczywiście wzbudzić oburzenie i nawet fury. I to nawet w ludziach, których to oszczerstwo, niesprawiedliwość i kłamstwo bezpośrednio nie dotyczą. Przecież powiedział kiedyś Roche Foucauld, że istnieje tysiące niesprawiedliwości, których nie boimy się doznać, które jednak doprowadzają nas do oburzenia.

W tym miejscu chcę powiedzieć, że w rozmowie z przyjacielem, obecnym tu na sali, wspomniałem o tej dwukrotnie wyrażonej przez p. Sulzbergera opinii o wściekłej reakcji na tę książkę i usłyszałem od niego tak fascynującą rzeczą, iż nie mogę się oprzeć pokusie powtórzenia jej tutaj. Usłyszałem, że pewna bardzo znana polska osobistość polityczna spotkała p. Sharpę w Waszyngtonie kilka tygodni przed wydaniem jego książki i została poinformowana przez niego o oczekiwaniem pojawienniu się książki o Polsce. Na pytanie o czem ta książka traktuje Sharp odpowiedział, że o tem

można się dowiedzieć z samej książki i dodał, że książka napewno wścieknie Polaków. Wspomniana polityczna osobistość powtórzyła tę rozmowę memu przyjacielowi.

Z całokształtu powyżej przytoczonych faktów, wiadomości i okoliczności—na moją własną odpowiedzialność—wyciągam następujące wnioski:

- 1) że Sharp pisał swą książkę świadomie i umyślnie w celu zdyskredytowania Polski i Polaków w oczach Amerykanów;
- 2) że miał w tem pomoc ze strony pewnych amerykańskich kół, najpewniej izolacjonistycznych;
- 3) że recenzja Sulzbergera przynajmniej w części owej „wściekłości” była mu zasugestionowana przez Sharpa i
- 4) że przyjęcie tej książki przez prasę sposobem a la Sulzberger było zgory przygotowane, o czem świadczą znane mi recenzje w *N.Y. Herald Tribune i New Yorker*.

Odnośnie tego, co rzekłem wyżej pod punktem 3-im mam do dodania, że uważam p. Sulzbergera za bardzo doświadczonego dziennikarza, za dobrego pisarza i subtelnego stylistę i dlatego trudno mi się pogodzić z myślą, iżby on pogwałcił zasadę pisarską, iż powtórzenie jakiejś myśli w artykule może być dopuszczone tylko wyjątkowo i w przypadku wielkiej ważności owej myśli. W innych przypadkach taka „figura powtórzenia” świadczy o tem, że piszący jest grafomanem i że, odczuwając potrzebę wydłużenia swoich „utworów,” powtarza siebie samego. Z Sharpem — to mi się łączy, z Sulzbergiem — nie.

Mam prawo powiedzieć tu, że Sharp współpracował

z p. Sulzbergiem w napisaniu recenzji, podpisanej tylko przez ostatniego. W recenzji tej znajdujemy wzmianki z okładki całe ustępy z autobiografii profesora Sharpa, o wykształceniu jego, o jego profesurze, o pracy dla Polskiego Rządu na wygnaniu, o podróży do Polski za pieniędze *Russian Research Institute of Harvard* i o pracy dla Stanów Zjednoczonych. Dwie tylko dwie cytaty z książki przytoczone w recenzji też winny być zapisane na rachunek Sharpa, a p. Shulzbergera kompromitują tylko wtórnie. Obie cytaty są niezgodne z prawdą, a są przytoczone w recenzji jako wzory głębi bokiej „uczoności” profesora Sharpa. Na fałszywość jednej z tych cytat, stwierdzającej, że w ciągu 140-letniego istnienia St. Zjednoczonych, Polska wcale nie istniała, zwrócił uwagę prof. Oscar Halecki w liście do Timesa. Na drugi zwyczajny wymysł Sharpa zwróciłem uwagę ja. Sharp napisał a Shulzberger przytoczył (i wpadł) głupstwo wierutne, iż

„many impartial scholars have expressed the opinion that Poland cannot be defined geographically even with the approximate degree of accuracy.”

W moim liście do Times'a — nie wydrukowanym — napisałem:

„The above statement has no sense at all. Since mankind developed to the degree when states came into being there has been no case of scholars' geographically defining a state. Geographically, the existing states were defined by the international agreements.”

W przytoczonym przez Shulzbergera Sharpowskim twierdzeniu jest jeden szczegół wprost rewelacyjny. „Impartial scholars!” W logice to się nazywa contra-

dictio in adjecto. Sprzeczność w określeniu rzeczownika. Coś w rodzaju: czarny śnieg. To powiedzonko charakteryzuje podejście Sharpa do swego przedmiotu. On uważa, że są uczeni bezstronni i stronniczy. Do jakiej kategorii „uczonych” Sharp zalicza siebie? A p. Sulzberger, czy on podziela ten podział uczonych na „partial” i „impartial”? To samo pytanie skierowałyby do p. Gordon A. Craig, Professor of History at Princeton University, który w the N. Y. Herald Tribune nazywa książkę Sharpa „excellent”? Czy p. Craig zalicza siebie do „partial” czy też do „impartial” uczonych? Wreszcie należałyby usłyszeć oświadczenie Harvard University Press, które wydało książkę Sharpa, do jakiej kategorii wydawnictw książka została zaliczona, partial czy impartial.

Wzywam tu dziś publicznie profesora Samuela H. Sharpa, by podał do publicznej wiadomości nazwiska tych „many impartial scholars who have expressed the opinion that Poland cannot be defined geographically, theirs works and pages, where he has found such statements.” Wówczas cofnę zarzut, że jest kłamcą.

Naukowe traktowanie jakiegokolwiek bądź przedmiotu wymaga ze strony adepta nauki: 1) najpełniejszego objektywizmu w stosunku do badanych przedmiotów, zjawisk, procesów; 2) czujnej uwagi by postronne wpływy nie zniekształcały badanych obrazów; 3) wielkiej ostrożności w wyprowadzaniu wniosków i wreszcie 4) poczucia odpowiedzialności wobec Prawdy i Świata za wszystko to, co w rezultacie swej pracy podają do wiadomości publicznej jako owoc swych doświadczeń, opartych na naukowych podstawach.

Już starożytny Publius Cornelius Tacitus historyk rzymski przystępując do pisania swej Historii, o-

świadczyl, że pracować będzie sine irae et studio, t.j. bez gniewu i faworyzowania. Francis Bacon, angielski mąż stanu i filozof, tłumaczył, iż naukowe badanie w każdej dziedzinie musi być wolne od uprzedzeń i z góry powziętych wniosków, a Spinoza sformułował swój pogląd na study of politics w słowach, „Not to laugh, not to gloan, not to be angry, but to understand.”

Co robi Sharp?

Zaczyna swój „wykład” od przytoczonego wyżej ostrzeżenia Spinozy lecz tylko w tym celu, by stwierdzić, że „it is extremely difficult to apply it to the Polish problem ponieważ an emotionally charged atmosphere persists around the issue.”

Nic waham się powiedzieć, że kłamstwem jest twierdzenie o tej „emotionally charged atmosphere.” Nawet nie było czasu na wytworzenie się takiej atmosfery. Sam Sharp twierdzi, że w ciągu pierwszych 140 lat istnienia U.S.A. Państwa Polskiego nie było i U.S.A. nie miały powodu interesować się Polską. A kiedy Polska odzyskała niepodległość w 1918 r. to „American friendship toward Poland was possible mainly because of a lack of genuine points of political contact.” Ten „friendship,” jak widzimy, był czysto platońskim, więc skąd ta „emotionally charged atmosphere.” Począwszy od wybuchu 2-ej Wojny Światowej i aż do lata 1945 r. U.S.A. miały Polskę jako sojuszniczkę początkowo w pokojowej — aż do grudnia 1941 roku, następnie w wojennej — akcji przeciw Niemcom. W tym okresie nie było żadnych podstaw do wytworzenia jakiejś „emotionally charged atmosphere” w stosunkach amerykańsko-polskich. Przeciwnie, stosunki były jaknajbardziej kordalne z obydwu stron. A kiedy latem 1945 roku Sowietы postawiły U.S.A. przed faktem dokonanym —

zagrabienia całej Polski, to U.S.A. przyjęła ten fakt z rezygnacją i omal niezwłocznie zerwała stosunki z Rządem Polski na emigracji a tem samem zwolniła się od wszelkich molestacji polskich.

Wśród Polaków będących na emigracji uznanie przez U.S.A. rządu narzuconego Polsce przez Sowietę wywołało konsternację, ale wśród szerokiej publiczności amerykańskiej nie znalazło to żadnego oddźwięku. Uczucia emigrantów polskich nawet nie doszły do świadomości opinii publicznej Stanów ponieważ ci emigranci nie mieli środków i dróg ku temu.

Sharpowi potrzebna była ta sugestia o „emotionally charged atmosphere” dlatego, że jest świadom swojej naukowej nicości i tego, że nie jest w stanie, stosując mądre wskazania Spinozy jako-tako wyargumentować swoje wnioski ostateczne, że Polska musi na-wieki pozostać kolonią Sowietów.

Już w przedmowie Sharp ujawnia swój osobisty stosunek do Polski i Polaków, dla którego istnieje tylko jedno określenie: nienawiść. Nienawiść jest źródłem tej książki i, jako wpływ tej nienawiści — dążenie do shańczenia, wykpienia, wyśmiania Polski i Polaków.

Właśnie w tej „Preface” Sharp powiada, „It was, after all, Jozef Piłsudski who repeatedly called the Poles 'a nation of idiots'.”

Piłsudski rzeczywiście tak powiedział. Piłsudski umarł mając lat 65. W ciągu swego dosyć długiego życia Piłsudski napisał bardzo dużo. Wydanie jego pism, rozpraw, artykułów i mów zawarte jest w 10 tomach. Wszystko, bez wyjątku, co Piłsudski pisał i mówił obejmowało swą treścią Polskę i Polaków. Z tych 10 dużych tomów Sharp wybrał 3 słowa i te podał amerykańskiej publiczności. Piłsudski był człowiekiem wiel-

kich namiętności, nieokiełznanej energii, ogromnej dyktatorialnej woli, której, zwłaszcza u schyłku, nie mógł kontrolować. W jakichś specyficznych warunkach wyrwały mu się te 3 słowa. Sharp dla większego efektu dodał maleńkie słówko „repeatedly.” Twierdzę i nastaję na tem, że Sharp w tem miejscu powiedział *nieprawdę*.

Nie mogę przyznać Sharpowi wielkiego rozumu, ale przecież ma go tyle, aby rozumiał, że te trzy słowa Piłsudskiego charakteryzują moment jakiegoś silnego wzburzenia Piłsudskiego, ale w żadnym razie nie charakteryzują Narodu Polskiego.

W ustach Sharpa, w roku 1953 te słowa charakteryzują tylko i wyłącznie Samuela H. Sharpa! *Jego małość! Jego pogardę dla prawdy! Jego nienawiść do Polski! Jego chęć zemsty na Polakach!* Za prawdziwe czy uronione krzywdy. W roku 1953 to już nie Piłsudski, lecz Sharp oświadcza, że Polacy to naród idiotów.

Gdyby Sharp miał więcej rozumu, to wybrałby jedno z dwojga: albo ów „naród idiotów” albo chwalenie się, że „*was educated at the University of Warsaw... and in 1940 was connected as editor with the information services fo the Polish government-in-exile.*” Bo kto mógł wyjść z uniwersytetu zbudowanego i prowadzonego przez „naród idiotów”? Kto pracował w informacji dla „narodu idiotów”? Idiota.

A teraz kilka słów pod adresem Amerykan bez różnicy pochodzenia.

„Polacy to naród idiotów” — niezależnie od tego przez kogo to było powiedziane — jest obraźliwe dla wszystkich Polaków. Powtórzenie tego samego powiedzonka w druku przez inną osobę pod bardzo przejrzystym upozorowaniem, iż cytuje słowa pierw-

szej osoby, jest zupełnie samodzielnią obrazą. Preme- dytowaną i wykalkulowaną obrazą. Obrazą, która sięga wszystkich Polaków. Także tych Polaków, którzy są obywatelami Stanów Zjednoczonych.

Pytam wszystkich Amerykan: czy to jest w zgodzie z amerykańską tradycją? Amerykanin mówi do kilku milionów swych współobywateli, że są narodem idiotów i nikt nie odezwie się ani słowem? Czy panowie Prof. G. A. Craig of Princeton University and Chief-correspondent of the N. Y. Times, C. L. Sulzberger uważają ten argument *ad hominem* w stosunku do wszystkich Polaków za „*excellent and scholarly*”?

Sharp został obywatelem amerykańskim dzięki Hitlerowi. Gdyby Hitler nie najechał Polski, Sharp nie myślał by o obywatelstwie amerykańskim. Stąd nie rozumie i nie czuje amerykańskiej tradycji zrodzonej przez Amerykańską Rewolucję i pielęgnowanej przez dziesięć pokoleń wolnych ludzi Ameryki.

Oczywiście, przemawiając tu przed wami, muszę się ograniczyć do przytoczenia tylko kilku przykładów z książki liczącej ponad 300 stron. Jednak te przykłady będą wystarczające dla wykazania moralnych i umysłowych kwalifikacji Sharpa.

Zacznę od dwóch cytat:

„In this hard-hitting (czy tu o „ringu” mowa? L. H.) book Mr. Sharp analyzes the problem of Polish independence in strictly political (podkreślenie L. H.) terms... But this book is all the more enlightening for the American citizen, for it presents in clear and lively language the objective facts which must determine his country's foreign policy toward Poland.” (First Paragraph of the book's jacket).

Z książki: „Banned from the sphere of practical politics, the Polish problem found refuge with individuals and movements which, for one reason or another, were opposed to the existing order of things. Romantic poets, apostles of creed of modern nationalism, advocates of the „natural” right to self-determination, liberals of various degrees, kind-hearted socialists and radical socialists (as one could note there is no place among those people for Samuel H. Sharp. L.H.) adopted the Polish problem or one or another of its aspects. Almost inevitably the Polish problem, transformed into a Cause, came to be discussed in ethical and quasi-legal terms, not in the *language germane to politics*. (L.H.) The partitions of Poland were not only a mistake; they were a crime. Poland should be independent not because this is important for the balance of power in Europe (*sic!* L.H.), but because the Poles have a „right” to be independent.”

Widzicie Państwo z tych dwóch cytatów, że Sharp dla omawiania problemu polskiego ma dwie miatki: kiedy on mówi o Polsce i jej niezależności — to to jest powiedziane „*in strictly political terms*,” lecz gdy mówią sami zainteresowani w tej niepodległości i przyjaciele Polski — to jest to „*not in the language germane to politics*.”

Professor of International Relations at the American University winien jest *bis American fellow-citizens* wyjaśnienie — co to jest „*politics*” and „*political terms*,” bo inaczej ten przywłaszczył sobie przywilej i *odmówiony inaczej myślącym* w oczach starych, zatwardziałych Amerykan nie może być uznany za *fair*

play. Sharp disqualifies themselves for „hard-hitting” and leaving the ring after that, chociaż przeciwnik stoi mocno na nogach.

Zacytowane ustępy są nadzwyczajnie pouczające dla Amerykan i dają możliwość ujrzenia tego, co się kryje za tym „*clear an lively languages*”

1. Naród Polski, liczący ponad 25 milionów jawnie i otwarcie przyznających się do polskości ludzi, pozbaowany zostaje prawa do *independence* i *self-determination*: Czy Amerykanie mogą tę tezę zaakceptować?

Oczywiście, jest różnica między uznaniem prawa każdego narodu do niepodległości a prowadzeniem wojny celem zagwarantowania tej niepodległości. Amerykanie w dzisiejszych warunkach światowych nie rozpoczną wojny o Polskę, ale Amerykanie uznają prawo Polaków do niepodległości, jak uznali całkiem niedawno i to bardzo czynnie prawo Filipińczyków, i jak po dzień dzisiejszy uznają prawa do niepodległości Litwinów, Łotyszów i Estończyków.

2. Profesor Sharp z wielką nonszalancją mówi o romantycznych poetach, apostołach współczesnego narodonalizmu, adwokatach of „*natural*” *right to self determination*, liberalach różnych stopni i t.p. jako o tych, co to robią krzyk około sprawy Polski. To ma oczywiście znaczyć, że ci wszyscy wyliczeni narzucają narodowi swoje ideały i ideologię. Nieprawdą jest, że narzucają. Prawdą jest, że wyrażają dążenia i żądania swoich narodów. Sharp powinien to rozumieć, bo przecież, będąc do wybuchu wojny dziennikarzem żydowskim w Warszawie, sam wyrażał dążenia, nadzieje i żądania Żydów bez uprzedniego uzyskania zgody narodu żydowskiego i bez pełnomocnictwa od niego.

To co mówi Sharp o apostołach i poetach

świedczy o braku wszelkiego taktu i smaku: przecież *the Founding Fathers, G. Washington, Th. Jefferson, B. Franklin, S. Adams* i cała ta plejada to byli właśnie poeci, apostołowie i adwokaci, dzięki którym Sharp dziś korzysta z dobrodziejstw amerykańskiego obywatelstwa. Można dodać, że współcześni wymienionej plejadzie angielscy dziennikarze typu Sharpa podnosili te same zarzuty przeciwko Washingtonowi i jego wspólnikom.

3. Sharp, pisząc o „natural” right to self-determination, wziął słowo *natural* w cudzysłów. Co to ma znaczyć? Chcę Państwu zilustrować to na przykładzie i powiem — jeżeli napiszę, że Sharp jest wielkim uczonym i słowo *wielkim* wezmę w cudzysłów, to będącie rozumieli... Smiejecie się. Dziękuję.

Tak jest, Sharp ironizuje w przytoczonym zdaniu pojęcie „natural.” Sharp bardzo źle robi. Sharp pluje w swoje nowe gniazdo. Sharp, professor of International Relations, nie zna podstawowych faktów wewnętrznej historii Stanów. Sharp nigdy nie czytał *The Declaration of Independence*, w której poeci, apostołowie współczesnego nacjonalizmu, adwokaci naturalnego prawa o samostanowieniu narodów, liberałowie i społecznicy wezwali Naród Amerykański do broni i zrzucili z tej ziemi panowanie Anglików.

W tej Deklaracji punkt 1-szy brzmi tak:

When in the course of human events, it becomes necessary for one people to dissolve the political bonds which have connected them with another, and to assume among the powers of the earth, the separate and equal station to which the Laws of Nature and of Nature's God entitle them...

Kpunki z naturalnego prawa narodu do samostan-

wienia o sobie—to nie jest w duchu i tradycji amerykańskiej historii. A nawet nie w duchu współczesnej Ameryki.

Wreszcie 4 punkt, Sharp z niedźwiedzią gracją podaje Amerykaninowi taki pastet: „*Poland should be independent not because this is important for the balance of power in Europe, but because the Poles have a „right” to be independent.*” Tam było słowo *natural* wzięte w cudzysłów, a tu jest słowo *right* wystawione na pośmiewisko.

Zwracam uwagę Państwa na to „balance of power in Europe”. To jest oczywiście zrobione celowo. Sharp hypnotyzuje Amerykanów, że Polska i jej niepodległość Ameryki nie obchodzi. To jest wewnętrzna sprawa Europy. Jeżeli Państwo myślą, że Sharp się myli, to są w błędzie. On tylko oszukuje, podchodzi Amerykan. On wie bardzo dobrze, że Polska to jest sprawa światowa, a nie Europy tylko.

Gdyby Sharp miał do spraw ludzkich stosunek oparty na zasadach zwykłej ludzkiej moralności, która w tym kraju jest wysoce honorowana, to napisałby, że naród polski ma bezsprzeczne prawo do niepodległości i samostanowienia, lecz, niestety, w niniejszym układzie światowym to prawo Polaków nie może być egzekwowane. Ale dla niego to prawo nie istnieje samo w sobie, lecz jest uzależnione od tego, czy Polska jest potrzebna dla równowagi politycznej.

Sharp mówi, że Polska leżąca między dwoma tak d y n a m i c z n y m i (L.H.) krajami jak Niemcy i Rosja nie może utrzymać swojej niepodległości. Czy ten podwójny dynamizm wyparuje, jeżeli Polska będzie prowincją jednego z dwóch krajów? Kiedy Polska była podzielona między oba kraje, to przyszedł rok 1914 z

wojną światową Nr. 1. Podział Polski nie wpływał na zmniejszenie dynamizmu. Można przewidzieć, że, jeżeli w stosunkach międzynarodowych politycznych, gospodarczych i społecznych nie nastąpią radykalne zmiany, jeżeli egoistyczne motywy państw i narodów nie będą kontrolowane to nie można się spodziewać zmniejszenia dynamizmu Rosji i Niemiec.

Jest faktem historycznym, że Stany Zjednoczone zostały wciągnięte do wojny światowej w takim momencie kiedy Rosja i Niemcy były bezpośrednimi sąsiadami o miedzę. Tak było w 1914 roku, tak było w roku 1941, kiedy Niemcy uderzyły na Rosję. Więc jest już doświadczenie historyczne, że bezpośrednie sąsiedztwo tych dwóch państw prowadzi do wojny światowej i do udziału w niej Ameryki.

Jaki z tego wniosek?

Miedzy temi dwoma dynamicznymi państwami musi być dostatecznie silny i odpowiednio zagwarantowany pas państw neutralnych, wśród których Polska będzie bardzo ważnym ogniwem.

W utworzeniu tego pasa U.S.A. jest bardzo zainteresowana, czego dowodem jej wojsko w Berlinie, w Niemczech, we Francji, w Anglii, we Włoszech, jej bazy naokoło Europy i jej pomoc materiałem wojennym i finansami każdemu wolnemu państwu zdecydowanemu bronić swej niepodległości.

Tu nasuwa się porównanie między Polską i Koreą. Polska leży na zachodniej granicy Rosji między nią i zwyciężonymi Niemcami. Korea leży na wschodniej granicy Rosji między nią i zwyciężoną Japonią. Czy Korea ma więcej prawa do niepodległości niż Polska? Czy Korea może być uważana za element w równowadze sił? Z całą pewnością — nie. Korea jest położona

znacznie dalej niż Polska i St. Zjednoczone nie są tam więcej zainteresowane niż w Polsce. Dlaczego więc podjęły wyzwanie i weszły do wojny?

Dlatego, że w 1949 roku rząd U.S.A. już uświadomił sobie niebezpieczeństwo idące od światowego komunizmu z centrum dyspozycyjnym w Moskwie. Przedtem Stany Zjednoczone miały jeszcze iluzje co do Moskwy politycznej uczciwości w dochowaniu przyjętych zobowiązań.

Jak ważną placówką w sensie utrzymania równowagi sił w świecie, a nie tylko w Europie, była Polska świadczy fakt zaofiarowania przez Anglię i Francję pomocy i sojuszu Polsce w 1939 roku, w chwili gdy Hitler ujawnił swój plan marszu na Polskę. Rząd Stanów Zjednoczonych wówczas moralnie i materialnie poparł Anglię, czem podkreślił swoje zrozumienie znaczenia Polski w tym tragicznym miejscu, w jakim losy ją umieściły.

Wśród ludzi związanych w ten lub inny sposób z uniwersytetami i piszących książki wydawane pod egidą zakładów naukowych istnieją pewne zwyczaje, od których niema odstępstwa. Takim zwyczajem jest dokładne podawanie źródeł, skąd cytaty czy też liczby statystyczne zostały wzięte. Profesor Sharp całkowicie ignoruje ten zwyczaj, dając jeszcze jeden dowód tego jak przypadkowo znał się w gronie czystych intelektualistów. Osobiście nie mogłem się oprzeć wrażeniu, że Sharp celowo ukrywa źródła, skąd czerpie swoje cytaty i dowody, aby utrudnić wykazanie mu przeinaczenia lub zgoła kłamliwości jego twierdzeń.

Jaskrawy taki przypadek mamy na str. 6 książki.

Sharp pisze: „...the textbook definition of a small

state as a power vacuum inviting aggression applies to Poland. . . .

To całe zdanie jest tak z punktu widzenia metody określeń używanej w podręcznikach — nieprawdopodobne, iż nie waham się powiedzieć, że w całej literaturze nie znajdzie się taka *textbook* ani taka *definition*. To jest czysta inwencja Sharpa i na poziomie jego inteligencji. Tu powołanie się na *textbook* zostało uczyńione jedynie poto, by dodać powagi nieprawdopodobnemu głupstwu zrodzonemu przez Sharpa.

Dalej na tej samej stronicy znajdujemy taki pasus:

„A small state (wrote the late John Nicholas Spykman) (nawias i słowa w nawiasie Sharpa) does not live because its strength but because nobody wants its territory or because its preservation as a buffer state or as a weight in the balance of power is of interest to a stronger nation. When the balance disappears, the small states usually disappear with it.”

Jak należy się spodziewać po tym, co już wiemy o Sharpie, ani tytułu książki, ani, oczywiście, stronicy ne znajdujemy.

Powyższa cytata wydała mi się bardzo podejrzana, więc wziąwszy sobie imiona i nazwisko podane w nawiasie szukałem w bibliotece. I znalazłem. Nicholas John Spykman, urodzony 1893, zmarły 1943, *Sterling Professor of International Relation, Yale*. A więc „kolega” Prof. Sharpa. Czemuż Sharp ukrywa to „koleżeństwo w nauczaniu *International Relation*?

Wziąłem książkę Profesora Spykmana wydaną pośmiertnie, w 1944 roku, zatytułowaną „The Geography of the Peace, World War, 1939, Territorial Questions.”

Cienka książka, jak na normalną książkę, dużego

formatu albowiem zawiera szereg map ze strzałkami mającemi unaocznić czytelnikowi skąd Ameryce grozi niebezpieczeństwo wojenne.

Książeczka ta całą treścią swoją „krzyczy” przeciwko tezom Sharpa o mniejszym zainteresowaniu Stanów Zjednoczonych Polską

Czytam tam:

„The end in view is the peace and independence of the state, not its territorial expension or the aggrandizement of its power at the expense of the rest of the world.” (p. 6)

W innym miejscu:

„After the 1-st war... we were completely blind to the fact that, in order to prevent our security, we had to be willing to co-operate in the political life of Europe and Asja.” Dalej, „The situation at this time, however makes it clear that the safety and independence of this country can be preserved only by a foreign policy that will make it impossible for the Eurasian land mass (*sic! L.H.*) to harbor an overwhelmingly dominant power in Europe and the Far East.” (p. 58).

The last quotation:

„The United States must recognize once again, and permanently, that the power constellation in Europe and Asia is of everlasting concern to her, both in time of war and in time of peace.” (p. 60).

Wróćmy teraz do tego, co zrobił Sharp: wyrwał z kontekstu zdanie, które, jak mu się zdawało, popiera jego pomysł o „*textbook definition*” i przytoczył je z nazwiskiem znanego i szanownego uczonego — wywołując u czytelnika wrażenie, że ów *late Nicholas John Spykman* popiera zasadnicze tezy Sharpa. To są

sztuczki *prestidigitora*. Nierzetelne, nieprzyzwoite, zwłaszcza, że dopuszczone w stosunku do człowieka zmarłego, który nie może upomnieć się o swoją krzywdę moralną.

Taka jest *morality* i poczucie *fair play* Profesora Sharpa!

Po zapoznaniu się z książką Sharpa uderzyła mnie pewna okoliczność, uderzyła przez to, że coś bardzo istotnego „*błyszczało swą nieobecnością*” w książce.

Sharp jest prawnikiem. Sharp jest profesorem of *International Relation at American University*. Sharp pisze artykuły na tematy polityczne i koniecznie „*in strictly political terms*.” Sharp, wreszcie bezapelacyjnie odmówił Polsce prawa do niepodległości i samostanowienia o sobie.

Czyż można przypuścić, że Sharp nigdy nie słyszał o *United Nations Charter*? Nie wspomniał ani razu. Na mnie to zrobiło wrażenie, że Sharp bał się spotkania z *Charter*, bo takie spotkanie byłoby katastrofą dla jego podstawowej tezy: **NIGDY NIEPODLEGŁOŚĆ DLA POLSKI.**

O *U. N. Charter* można powiedzieć, że jest to dziecko Stanów Zjednoczonych, bo żadne inne państwo nie uczyniło tyle dla powstania, zorganizowania i utrzymania w akcji U.N. jak Stany Zjednoczone. Przez swój przemożny udział w koreańskiej wojnie Stany Zjednoczone, rzec można, uratowały prestiż, a może nawet i egzystencję U. N.

Niema takiego polityka na świecie, takiego prawnika, takiego historyka, a nawet *Professor of International Relation*, któryby nie uznał, że *U. N. Charter* to jest sankcjonowany przez 60 państw. *Zbiór Norm Prawa*

Międzynarodowego, regulujący najistotniejsze prawa i obowiązki państw-członków.

W artykule 2-im punkt 1-szy *Charter* jest powiedziane

The Organization is based on the principle of the sovereign equality of all its Members.”

Polska, stosownie do artykułu 3 *Charter*, jest członkiem U. N. od 1 stycznia 1942 r. i została tam wprowadzona przez Rząd Polski w Londynie.

Ja jestem przekonany, że nie obrażę praw Polski do niepodległości, jeżeli tu przytoczę jeszcze jeden przepis *Charter'u*. Czyńię to w przekonaniu iż będzie to z korzyścią dla Sharpa.

„The basic objective of the trusteeship system... . . . shall be... b) to promote the political, economic, social, and educational advancement of the inhabitants of the trust territories, and their progressive development toward self-government or independence (L.H.) as may be appropriate to the particular circumstances of each territory and its peoples and the freely expressed wishes of the peoples concerned... (article 76).

Na podstawie tylko-co przytoczonego przepisu Libia, uprzednio włoska kolonia, uznana została niezależnym, suwerennym państwem 24 grudnia 1952 roku.

W świetle powyższych faktów i norm prawa jak wyglądają usiłowania Sharpa w kierunku przekonania „*his country*,” że Polska nie może, nie powinna być niepodległa... bo tej niepodległości nie życzą sobie Sowiety i Komuniści. To jest najwyższe prawo dla p. Sharpa. Jemu jest posłuszny.

Moje przemówienie troszkę się przeciągnęło, więc

pokrótce i na wyrywki wskażę na kilka, delikatnie mówiąc, nieścisłości, które w języku ludzi prostych a uczciwych są nazywane kłamstwem.

Na stronicy 101 Sharp pisze:

„His — General Sławoj-Składkowski's, Poland's premier — measures included o r d e r s (L.H.) on official occasions kiss the hands... of peasant women.”

Jako jeden z bardzo rzadkich wyjątków trzeba zanotować, iż Sharp podał Nr. 7/8 „Kultury” z 1951 roku jako źródło swoje. Jednak i w tym przypadku Sharp skłamał. Można sobie wyobrazić jak wygląda prawda w Sharpowskim zwierciadle, kiedy on nie podaje źródeł.

Po sprawdzeniu okazało się, że Składkowski ze świtą był na dożynkach i zetknął się z grupą chłopów, na których czele występowała matka zabitego w boju legionisty i kolegi z wojska Składkowskiego. Wówczas to uderzyła go myśl dlaczego całuje się ręce dam w kapeluszach, a nie całuje chłopów i podszedł do matki kolegi i ucałował jej rękę, a następnie uczynił to samo w stosunku do innych chłopów. Świta, idąc za przykładem Składkowskiego, zrobiła to samo.

Ten pojedyńczy i szczególny przypadek — matka dobrego, padłego w boju kolegi — Sharp w swej nieawniści do Polaków, przedstawił Amerykanom jako „o r d e r.” Sharp oczywiście liczył się z faktem, iż tylko wyjątkowo Amerykanie znają polski język i jego, Sharpa, zniekształcenie prawdy ujdzie mu.

Drugi z brzegu przykład rzetelności, już nie mówiąc naukowej, lecz zwyczajnie człowieka, który pisze do druku znajduję na str. 95.

Tu Sharp, ten *cowboy of American Science*, w celach

tylko jemu wiadomych, porównyważe gospodarczo Polskę z... Anglią. I to począwszy od roku 1850 do 1930.

Samo przeciwstawienie Anglia — Polska w sensie narodowo-gospodarczych osiągnięć jest kłamstwem bo zgóry wiadomo, że musi wypaść na niekorzyść Polski. To jest zupełnie tak samo jak porównanie: *Professor Albert Einstein with Professor Samuel H. Sharp!* Obaj są profesorami i obaj są Żydami — dalej nie mają ze sobą absolutnie nic wspólnego.

Cytuję Sharpa.

„In England, for instance, the population increased, between 1850 and 1930 by 130 per cent, of which 80 per cent was absorbed by the cities. In the area identical with the interwar Polish state the increase for the same period was 230 per cent, but only 17 per cent shifted to the town.”

Oczywiście, żadnej wskazówki na źródło skąd te cyfry pochodzą w książce nie znajdzie. To jest jeszcze jeden sposób *how to lie with statistics*, nie wskazany w niedawno opublikowanej książce, „*How to Lie with Statistics*.”

Wiadomo każdemu laikowi, że Anglia w połowie ubiegłego stulecia i aż do 8 dziesiątka lat była najwyżej rozwiniętym pod względem przemysłowym krajem i miała bardzo ograniczone rolnictwo. Polska w tym samym czasie była pod 3 zaborami i rozwój jej gospodarstwa był decydomy przez zaborców: w Berlinie, Wiedniu, Petersburgu. Zaborcy dbali o to, by Polska pozostawała krajem rolniczym; jeżeli jednak tu i tam powstały ogniska wielkiego przemysłu to było to skutkiem naturalnych bogactw w kilku punktach polskiej ziemi.

W poszukiwaniu statystycznego materiału w celu

skonfrontowania Sharpa liczb natrafiłem na *Concise Statistical Yearbook of Poland, September, 1939 — June 1941, Published by the Polish Ministry of Information. December 1941. Printed in Great Britain by Robert Maclehose & Co., Ltd., The University Press, Glasgow.*

Na 3 str. w Tablicy 8 pod tytułem: „*Development of the Population in Certain Countries*,” znajduje:

Countries	1850 in thousands	1930 in thousands
POLAND Within Frontiers 1938	13,600	31,258
GR. BRITAIN	20,817	44,791

Kiedy ustaliłem procentowy stosunek wzrostu, to dla Polski wyszło 230% (brawo, Sharp) a dla Wielkiej Brytanii 216% (wstyd, Sharp).

Kiedy szukałem w dostępnej mi książce — wyżej wymienionej, materiału porównawczego dla ruchu ludności wiejskiej i miejskiej, to danych dla Anglii nie znalazłem. Dane zaś dla Polski otworzyły mi oczy na perfidię Sharpa. Anglia to był skoncentrowany przemysł a Polska miała tylko oazy przemysłowe i porównanie statystyk ludności miejskiej w Anglii i w Polsce było kuglarską sztuczką, co unaoczni poniższa tablica wzięta z książki, o której wyżej.

TABLE 7
Development of the population

Voivodships	Total Population in millions	Urban Population	
		% of total population	1931
Poland	32.3	27	
Central	13.4	33	
Eastern	5.6	14	
Western	4.7	35	
Southhern	8.6	22	

Widzicie Państwo, że wzrost miejskiej ludności wynosi nie 17%, a 27% dla całej Polski, ale dla przemysłowych województw wynosi 33% i 35%. Oczywiście że dla poszczególnych przemysłowych województw, j. np. Śląska wzrost byłby znacznie wyższy i może do równały angielskiemu wzrostowi.

Na str. 69 wpadam na taką nie waham się powiedzieć, obrzydliwość. „*Export of manpower became one of Poland's main „industries,” but only half of the natural increase was absorbed in this way.*” Do jakiego moralnego upadku prowadzi nienawiść! Polska produkuje siłę roboczą na eksport i to jest jej, Polski, główna produkcja!

Czyż nie byłbym uprawniony temu amerykańskiemu profesorowi powiedzieć, że gdyby wyemigrował z Polski przed najściem Hitlera, to zaliczybym go do eksportowanych z Polski świń.

Sharp powiada, że połowa naturalnego przyrostu ludności była eksportowana. Wyręczam Sharpa i podaję statystykę wraz ze źródłem i jednoczesnym stwierdzeniem Sharpowego kłamstwa.

Cytowany już *Statistical Year-Book. Section II. Vital Statistic. Table 2 — Natural Increase in combination with Table 15. — Emigrans and Immigrants of Polish citizenship.*

Immigrants and Emigrants of Polish Citizenship

Year	Natural increase in thousands	Emmigrants in thousands	Immigrants in thousands
1934	402	42.6	34.0
1935	406	53.8	53.4
1936	410	54.6	43.7
1937	374	102.4	40.8
1938	370	129.1	93.6

NOTE: Persons who emigrated more than once i. g. seasonal workers have been counted many times as they emmigrated.

Na str. 99 Sharp pisze, iż

„formal emancipation granted the peasants not by a national Polish government, but by the three partitioning Powers.”

To jest prawda, lecz w tej prawdzie jest zawarta złośliwa insygnia pod adresem narodowych polskich rządów, iż nie one dokonały tej reformy, a zaborcy.

Rozwój gospodarczy społeczeństw ludzkich spowodował powstanie różnych grup, z których jedne miały większe prawa, inne — mniejsze i jeszcze trzecie — nie miały żadnych praw. Emancypacja tych pokrzywdzonych grup nie przyszła od razu. To był w całym świecie proces długi i bolesny. We Francji emancypacja mieszkańców i chłopstwa zaczęła się Wielką Rewolucją 1789 roku. Na północy i wschód od Francji emancypacja przyszła później. Zaczęła się z początkiem 19 stulecia i trwała kilkadziesiąt lat.

Polska od roku 1795 nie miała narodowego rządu aż do 1918 roku. Oczywista rzecz, że emancypacji chłopów nie mógł dokonać rząd, którego nie było. Prawdę jednak jest, że już przed pierwszym rozborem Polski, ludzie światli usiłowali przeprowadzić pewne, na owe czasy postępowe i konieczne reformy, lecz interwencja obcych rządów — późniejszych zaborców — przeszkodziła temu. Szeroko o tem mówią i źródła rosyjskie, nawet sowieckie (Patrz Sowieckaja Istorya Diplomatii, tom 1, str. 285).

Faktem jest, że w samej Rosji emancypacja chłopów została przeprowadzona w 1861 roku, lecz reforma ta nie objęła tak zwanego Królestwa Polskiego, czyli etnograficznie czysto polskich ziem. Pierwszym przyniósł chłopom zapowiedź wolności Polski Rząd Narodowy, który 22 stycznia 1863 roku, w dniu wybuchu 3 powsta-

nia obwieścił wolność i równouprawnienie chłopów. Dopiero w rok po tym i po zduszeniu powstania rząd rosyjski przeprowadził emancypację chłopstwa.

I tu więc Sharp, wierny swoim zwyczajom „naukowym” nie powiedział prawdy tak, aby była prawdziwa i rzetelna prawda.

Odrębny wycinek pracy Sharpa stanowią stronice poświęcone Kościuszce i Pułaskiemu. Nie mogę w żadnym razie puścić mu płażem tych stronnic.

Pod pozorem iż Polacy wyzyskują udział Kościuszki i Pułaskiego w wojnie o niepodległość Ameryki jako pretekst do żądania interwencji Stanów Zjednoczonych na rzecz Polski, Sharp wprowadza do „swojej” historii stosunków polsko-amerykańskich te dwie historyczne osobistości. Robi to w swój szczególny, tylko jemu, Sharpowi, właściwy sposób.

Więc, przedewszystkiem, nie przytoczył ani jednego dokumentu na potwierdzenie tego, co mówi. Jedyna cytata odnosząca się do tej materii, „*the sacrifice of Pulaski, Kosciuszko and scores of other noble Poles who during our Revolutionary War offered their lives in the cause of liberty, asking nothing in return*” — wzięta jest z przemówienia ambasadora amerykańskiego w Polsce na jakieś uroczystości. Ze strony Polski nic podobnego nie zostało przytoczone. W odsyłaczu do przytoczonego wypowiedzenia ambasadora Sharp podaje, iż Prezydent Roosevelt użył swego prawa veto w odniesieniu do *bill'u* — oczywiście uchwalonego przez obie izby Amerykańskiego Kongresu — ustalającego dzień 11 października a *Pulaski Memorial Day*. Działo się to, Proszę Państwa, 15 kwietnia 1935 roku! W tym dniu żył jeszcze Piłsudski, Polska była niepodległa, o wojnie myślano lecz tylko w myśl starej łacińskiej sen-

tencji, „*si vis pacem para bellum*” i doprawdy nikt z polskiej strony nie miał powodu wymieniać pamięć o Pułaskim na jakąś polityczną monetę.

Kto wie, czy właśnie ten *bill* uchwalony przez Izbę Reprezentantów i Senat nie rozsierdził tak Sharpa, iż przedsięwziął swoje kroki w celu niedopuszczenia do ponownej takiej próby pod rządami innego Prezydenta.

Wprowadzenie argumentu z wdzięczności dla Kościuszki i Pułaskiego, nie żyjących od lat 140 i 180, do rozważań o stosunku Ameryki do Polski w roku 1953 — jest niewątpliwym dowodem, iż Sharp rozumie „*in strictly political terms*,” *germane to circumstances of the 1953 year*.

Lecz zostawmy ironię, oczywiście nie na długo, albowiem pod wpływem tej książki jest „*difficult satiram non scribere*.”

Profesor Sharp argumentem Kościuszko-Pulaski wykazał, iż nie ma żadnego talentu i daru dla pisania historii. Albowiem każdy prawdziwy historyk potwierdzi, że pisanie historii wymaga przedewszystkiem daru i umiejętności wartościowania faktów z przeszłości i wybierania tych tylko, które są relevantne, to jest, naprawdę są powiązane i mają jakieś znaczenie dla rozpatrywanego zjawiska, w naszym przypadku na przekonanie Ameryki, że Polska nie może być niepodległa, i że nie ma prawa być niepodległą.

Współczesny nam wszystkim generał Władysław Sikorski i jego rząd w Londynie oraz stworzone przez niego wojsko i lotnictwo na kontynencie amerykańskim, we Francji, w Anglii, udział tych sił w wojnie 1939—1945 latach przy boku armii amerykańskiej — mają dziś jeszcze świeże wydawniki dla wrażliwych sumień i mogą być argumentem poważnym w rozważaniach

politycznych. Historyk Sharp tego, co jest pod jego nosem — nie widzi jako polski argument, a sięga po coś, co mu się wydaje łatwym do wyszydzenia.

Polacy, mając takie argumenty jak przelana wzoraj krew „za waszą i naszą wolność,” nie mają żadnej potrzeby przemawiać do Amerykanów z wysokością pomników Kościuszki i Pułaskiego.

Z tego co tylko co powiedział i co wydaje mi się objektynie politycznie i moralnie słusznem — nie wynika, iż „wycieczkę” Sharpa w historię 18 stulecia i udział w niej Kościuszki i Pułaskiego daruję mu.

Nie mogę mimo tych wypowiedzi przejść milczeniem dlatego, iż to co uczynił w stosunku do tych dwóch, którzy się nie mogą bronić — uważam za objaw nietaktu, braku kultury i tego, co w polskich sądach nazywaliśmy — niskim sposobem myślenia.

Pisze Sharp,

„In the case of Kosciuszko we witness the projection of the fame which he earned in 1794 as leader of an uprising in Poland on the background of his earlier American experience in 1776-1784. As a result of this not uncommon process of chronological distortion, he becomes 'the first prominent foreigner' to come to the help of American revolution.”

To go boli. This „distortion” ma znaczenie i wagę w Polsko-Amerykańskich stosunkach!!

Przedewszystkim, skąd jest wzięte powiedzenie, „*the first prominent foreigner to come to the help*”? W jakich warunkach, przez kogo i kiedy to było powiedziane? Sharp milczy.

Powtóre co się Sharpowi nie podoba — „*the first*” czy „*prominent*”? O „*the first*” nic będę prowadził

dyskusji, bo nie znam tak doskonale historii Amerykańskiej Rewolucji jak ją zna Sharp. A jeżeli chodzi o „*prominent*,” to powiem Sharpowi na ten temat słów kilkoro. „*Prominent*” — to znaczy wybitny, odznaczający się. Sharp też jest wybitny, tylko w złym kierunku. A Kościuszko kiedy przybył do Ameryki miał lat 31, a to jest wiek, kiedy człowiek z odpowiednim charakterem, zdolnościami, pracowitością i poświęceniem się dla wznioszych celów — miał aż dość dużo czasu by zdobyć sobie uznanie u współczesnych jako człowiek wybitny. W roku 1794-ym Kościuszko przekroczył już granicę „*prominent*” i, gdyby mu szczęście wojenne dopisało, przeszedłby do historii Polski jako Wielki. *Professor at American University* Sharp — inni profesorowie napewno o tem wiedzą — może wiedzieć, że Wielkim może zostać tylko człowiek *prominent*, bo to jest fundament, a Wielkim zostaje gdy mu szczęście uśmiechnie się. George Washington zaczął jako niewątpliwie *prominent*, a w pamięci potomnych został Wielkim Washingtonem dlatego, że wygrał swą wielką stawkę życiową.

W tym przypadku o „*prominent*” — nie mogę powiedzieć, że Sharp minął się z prawdą; Sharp tylko nie zna znaczenia pewnych słów i jest tak ograniczony moralnie, iż podnosi do godności argumentu kwestię, czy Kościuszko już w 1776 roku był *prominent* czy nie był.

Sharp przypomniał mi właściciela wędrownego muzeum osobliwości, który objeżdżając miasteczka i wioski, pokazywał odwiedzającym dwie trupie czaszki pod szkłem i objaśniał, iż ta naprawo — to czaszka Napoleona kiedy był 1-szym konsulem, a ta nalewo — to czaszka Napoleona kiedy był cesarzem Francuzów.

Sharp traktuje Kościuszkę ze swojego stanowiska *Professor at American University* z dużą pogardą:

„In 1776... Kościuszko was actually a penniless captain of engineers” and „he was hired together with a group of French engineers.”

To ostatnie zdanie Sharp wypowiedział trochę nieostrożnie. Stwierdzenie, że Kościuszko przyjechał tutaj „*with a group of French engineers*” może rzucić trochę światła na to czy Kościuszko był „*prominent*” czy nie. Kościuszce wystawiono w Stanach Zjednoczonych kilka pomników, nazwano jego imieniem ulice w różnych miastach i nawet miasto w Mississipi. Komu jeszcze z tej grupy, która razem z nim przybyła okazano takie honory? Jednak Kościuszko był *prominent*!

A teraz „*he was hired*.” Kosciuszko — mercenary! Kosciuszko — condottiere! The Columbia Encyclopedia z roku 1950 powiada o nim tak: „*he offered his military skill to the patriot cause in the American Revolution out of devotion to the ideal of liberty.*” A Sharp powiada „*he was hired*.” To powiedzenie niewątpliwie odzwierciedla sposób myślenia i zwyczaje Sharpa: jego pióro było do wynajęcia; przed wojną wynajmowane było przez żydowską prasę w Warszawie, w czasie wojny — przez Rząd Polski na wygnaniu, obecnie przez jakieś amerykańskie grupy i kto wie przez kogo jeszcze. Nie dziw, że w pojęciu Sharpa szabla Kościuszki też była do wynajęcia.

George Washington — Sharp powiada — nie mógł nawet „*pronounce and spell his (Kosciuszko) name.*” Sharp wczuł się w trudną sytuację Washingtona i ułatwiał dzisiejszym *Washingtonians* wymienianie swojego nazwiska przez wyrzeczenie się odziedziczonego po ojcu. Sharp jest poświęcający, a Kościuszko uparty.

Jedyne miejsce w książce Sharpa, kiedy on jest rzeczywiście ściśle naukowy to jest wtedy, kiedy mówi o pieniędzach. Kongres wypłacił Kościuszce jego należność w kwocie \$18.940,25, „*including interest*” dodaje naukowo Sharp. A stało to się w roku 1797-ym. Państwo mogły sobie wyobrazić jaką była materialna sytuacja Kościuszki podczas aktualnej jego służby w wojsku, kiedy zaledwie gaża dosiągnęła takiej kwoty. Jestem przesiadczony, że z Sharpem to by się stać nie mogło: nie czekały tak dugo.

Znacznie osrrzej obszedł się Sharp z Pułaskim. Myślę, że tu odegrały rolę polityczne różnice: Sharp jest adwokatem pozostawienia Polski Sowietom, a Kazimierz Pułaski, Konfederat Barski, walczył przeciwko Rosji, przeciwko jej wpływom na króla, przeciwko jej wtrącaniu się do wewnętrznych spraw Polski i o jej niepodległość. I o nim pisze Sharp, że był „*penniless and almost starving.*” Co za paskudny zwyczaj zagładania ludziom do kieszeni! Czy to ma wpływać na stosunek Ameryki do Polski w duchu świątych rad Sharpa?

Sharp insygnuuje w stosunku do Pułaskiego bez liku: „*A source of difficulties was his inability to present accurate accounts of expenditures,*” „*His glorious death, so one American biographer concludes, covered many unpleasant episodes,*” „*episode, which, according to conscientious research, seems to have been a commercial transaction,*” „*behavior of his troops in Pennsylvania, which caused an unknown poet to describe him as a „devilish figure,”* and „*according to Pulaski's Polish biographer, Konopczynski, his initial interest in America was that of a young man harassed by his creditors and searching for „an eldorado of easy money,” no less than for occasion to defend liberty.*”

Jakie są źródła tych wszystkich „informacji”? Sharp, oprócz nazwiska Konopczyńskiego, nie wskazuje. Skąd są wzięte te niedopowiedziane do końca oskarżenia? Kto jest ten American biographer, którego słowa Sharp cytuje w cudzysłowie? Dlaczego nie jest podana stronica cyratty wziętej jakoby od Konopczyńskiego? Gdzie Sharp czytał wiersz nieznanego poety?

Z punktu widzenia związku między Kazimierzem Pułaskim, jego życiem i jego śmiercią a zagadnieniem, które postawił sobie Sharp w swojej książce — stosunek Ameryki do Polski w 1953 r. — wszyskie re insygnuacje nie mają znaczenia. Dlaczego ten amerykański uczony upodabnia się do plotkarza z szynku?

Co to znaczy napisać o człowieku, że szukał „*easy money*”? Czy orzycymanie „*grantu*” z Harvard's Russian Research Center „*na wyjazd do Polski,*” za który to „*grant*” Sharp niby dziękuje w swej książce — jest „*easy money*”? Czy Sharp wyliczył się z tego „*grantu*”? Czy przynajmniej zdał Centrum sprawozdanie ze swojego pobytu w Polsce i swojej ram działalności? Któż tak trakruje honor i cześć ludzi dawno zmarłych jak robi to Sharp w stosunku do Pułaskiego musi się liczyć z tem, że znajdzie się ktoś ze wzburzonym poczuciem zwykłej ludzkiej sprawiedliwości i zapyta go, Sharpa: Kto ty jesteś Karonie? Jakie twoje czyny są?

Pułaski ma swoją karę w Historii Niepodległości Stanów Zjednoczonych i Sharp jej nie wydrze... *The New Funk & Wagnall Encyclopedia*, naprawdę Amerykański twór, bez „*grantów*,” pisze o Pułaskim.

„*For distinguished service at the Battle of Brandywine (Sept. 11, 1777) Pulaski was appointed chief of dragoons with the rank of brigadier general. On 1778, on Comission from the Continental Con-*

gress, Pulaski organized an independent corps of cavalry and light infantry, known as the Pulaski Legion. During the siege of Savannah Pulaski commanded the French and American cavalry."

Konopczyński — jeden jedyny autor nazwany przez Sharpa w związku z jego obrzydliwym atakiem na Pułaskiego — wystawił Pułaskiemu takie świadectwo:

„Pierwszy powstaniec, prekursor legionistów, wódz patriotycznej młodzieży, bojownik wolności naszej i cudzej, nadewszystko zaś, nauczyciel bohaterstwa!”

Jak przy nim wygląda Sharp? Karzeł! Jak nie wspomnieć tu epigramu jednego z ministrów Ludwika XVI Monsieur de Maurepas, „*Little man, you have reached the height of fame — the fame of a dwarf exhibiting a giant at the fair.*”

Jeszcze jedno tylko słówko o Pułaskim. Kościuszko czekał prawie 15 lat na zakończenie z nim rachunków i wypłacenie należnej mu kwoty, tak „ściśle naukowo” podanej przez Sharpa, a Pułaski nie doczekał tego rozrachunku. Skąd więc wiadomo, że Stany Zjednoczone nie zostały dłużnikiem Pułaskiego, który nie miał możliwości dochodzić swego? Więcej rzetelności i prostej, ludzkiej przyzwoitości, panie Sharp w rzucaniu oskarżeń bez podania źródeł.

○ ○ ○

Czytając Sharpa książkę, natknąłem się na groby Katyńskie.

„The perseverance with which some Polish officers have gone about gathering evidence of the gruesome Katyn story and bringing it to the attention of the world is, humanly speaking, quite touching. It is nevertheless impossible to overlook

a certain element of selectiveness in the way in which this crime is being kept alive. Poland has lost millions of citizens and the death of a few thousand more (*attention, attention! L.H.*) barbaric and senseless as it was, would not deserve (*listen! L.H.*) so much *attention as it has received*, were it not, among other reasons, for the clumsy self-righteousness with which the Russians denied the facts. Among various interpretations of what happened at Katyn (including planned genocide) some Polish sources (*attention! L.H.*) offered one that was relatively charitable to the misunderstanding of a telephoned order from the Kremlin to „liquidate” the camp. Instead of liquidating, that is, dissolving the camp, the officer who received the order „liquidated” its inmates. Yet the Soviet government never had the courage to admit that a terrible mistake (*Ladies and Gentlemen, you see in the beginning it was "a crime," now it is "a mistake" only! L.H.*) had been made; it preferred to react with invectives against the Poles, with not too seriously staged investigations which put the blame on the Germans, and with a silly attempt to have the Katyn crime charged to the Nazis in the Nuernberg indictment. This last attempt certainly failed to produce the result hoped for by the Soviet government; one looks in vain in the judgement rendered by the Tribunal for an evaluation of the Katyn episode (! *L.H.*) one way or another. Thus the inability of the Poles to forget and the inability of the Russians to admit guilt or even a mistake (*here it appears, as you see, certain that Katyn was only a mistake. L.H.*) have

jointly contributed another bitter chapter to the history of Polish-Russian relations."

Kiedy po raz pierwszy przeczytałem odczytany tu ustęp — przerwałem czytanie. W myślach powstało pytanie, po co to jest napisane? Co za znaczenie i wagę dla polsko-amerykańskich stosunków, rozpatrywanych „*in strictly political terms*” ma mord Katyński? Ta sprawa nie łączy się zupełnie ani z tematem Sharpa, ani z jego podstawową tezą: Polska jest skazana na to by być sowiecką, a więc los kilku czy kilkunastu tysięcy polskich obywateli nie może, a w każdym razie nie powinien interesować Amerykan. Z punktu widzenia Sharpa to jest „*wewnętrzna*” sprawa Sowietów, jak są łagry, czystki, doniesienia i pokazowe procesy i inne polityczne obyczaje sowieckie. Dlaczego to zostało napisane? Wiele razy wracałem do tego ustępu, odczytywałem go na głos i oczyma, szukając rozwiązania zagadki — dla czego?

Po kilku tygodniach w chwili zupełnego odpoczynku fizycznego, psychicznego i umysłowego, raptem uderzyło we mnie rozwiązaniem tej zagadki.

Lecz przedtem nim podzielię się z Państwem rozwiązaniem zagadki, muszę jeszcze raz zademonstrować tu Sharpa jako kłamcę. W ostatnim zdaniu cytowanego ustępu Sharp implikuje, iż niezdolność Polaków do zapomnienia przyczyniła się do jeszcze jednego nie-do-przejednania rozdziału między Polską a Rosją. Kłamstwo Sharpa nie polega na stwierdzeniu „*niezdolności*” Polaków do zapomnienia. Polacy o Katyniu nie zapomną nigdy i nie mogą zapomnieć!

Kłamstwo Sharpa polega na stwierdzeniu, iż Polacy mieli możliwość, to znaczy objektywne warunki dla zapomnienia. Więc przypomnijmy fakty.

W kwietniu 1943 roku radio niemieckie podało, iż w Katyniu ujawniono groby kilku tysięcy polskich oficerów zamordowanych wystrzałami w tył głowy, przyczem ręce pomordowanych były zawiązane do tyłu. Radio ogłosiło, że mordu dokonali Rosjanie. Niezwłocznie nastąpiła sowiecka odpowiedź, przerzucająca winę za ten mord na stronę niemiecką. Co miał w tej sytuacji zrobić istniejący wówczas i uznawany przez świat, wliczając w to i Sowiety, Rząd Polski? Zapomnieć? Już w chwili ogłoszenia tej strasznej wieści? Każdy uczciwy człowiek — tylko nie Sharp — wie i rozumie, że aktualny rząd polski musiał podkreślam, musiał coś przedsięwziąć. Gdyby zatkał sobie uszy watą i nie reagowałby na tę wiadomość wogóle, to skazałby się na hańbę nie tylko w oczach wszystkich Polaków, lecz i w oczach wszystkich rzetelnych ludzi, a także części nierzetelnych, w tej liczbie i Sharpa, któryby mógł do swej książce dodać specjalny o tym rozdział.

Generał Sikorski, po naradach z przedstawicielami sprzymierzonych rządów, zwrócił się do Centralnego Zarządu Międzynarodowego Czerwonego Krzyża w Genewie z prośbą o wysłanie misji tegoż Czerwonego Krzyża na miejsce odkopanych grobów w celu ustalenia faktów. Czerwony Krzyż odpowiedział, że gotów misję wysłać jeżeli obie strony, to znaczy Niemcy i Sowiety, dadzą swoje przyzwolenie. Niemcy wyraziły zgodę, a Sowiety... zerwały stosunki z Rządem Polskim i wysłały ze swego kraju wszystkie polskie placówki. Później Sowiety sprostowały, że stosunki nie zostały „*zerwane*,” a tylko „*zawieszone*.” Interwencja Prezydenta Roosevelta w Moskwie na rzecz utrzymania stosunków została odrzucona.

Dziś już nie jest tajemnicą, że w chwili „*zawieszenia*”

stosunków z rządem Gen. Sikorskiego, na terenie Sowietów była zorganizowana Polska Armia Czerwona z gen. Berlingiem na czele, a także zarodek przyszłego pro-komunistycznego rządu polskiego.

Tak wyglądają fakty, z których wynika, że rządowi Gen. Sikorskiego nie dano żadnej możliwości do „zapomnienia” i że zwrócenie się jego do Czerwonego Krzyża było dla Sowietów wdzięcznym pretekstem do wyeksmityowania przedstawicielstwa jego rządu z kraju Sowietów i uzyskania wolnej ręki w kontynuowaniu Sowieckiej polityki w stosunku do Polski w duchu sierpniowej, z roku 1939, umowy z Hitlerem.

Teraz mogę przejść do *interpretation*, jak mówi Sharp, Sharpa wyczynu w Katynskim epizodzie.

Kiedy Niemcy ogłosili o ujawnieniu grobów pomordowanych polskich oficerów, to wiadomość ta do ludności rosyjskiej albo nie doszła, albo jej, tej ludności, nie obeszła. Z Polską było inaczej. Niemcy postarali się by wiadomość o mordzie kilkunastu tysięcy polskich oficerów przez Moskwę nie tylko doszła do uszu świata, lecz by sięgnęła do serc, sumień i mózgów wszystkich Polaków. Polacy w kraju i w świecie byli tą wiadomością wzburzeni. Niemcy, w miarę odkopywania trupów i odnajdywania w kieszeniach zamordowanych dokumentów i papierów, podawali to do wiadomości. Z iście niemiecką dokładnością wydano księgi zawierające kilka tysięcy nazwisk pomordowanych oficerów. Polska i Polacy byli w żałobie. Dziesiątki tysiący Polaków dowiadywało się o zamordowaniu ich dzieci, ojców, mężów, krewnych, przyjaciół, kolegów. Nikt w Polsce nie miał wątpliwości, że mord ten został dokonany na rozkaz Moskwy, albowiem Niemcy przez swoje środki propagandowe z lubością informowali Polaków

o zachowaniu się Moskwy, o jej reakcji na zwrócenie się Generała Sikorskiego do Międzynarodowego Czerwonego Krzyża, o zerwaniu stosunków dyplomatycznych z rządem polskim w Londynie, o nieudanej interwencji Prezydenta Roosevelta. Wszystko to świadczyło o tem, że Moskwa jest sprawczynią mordu.

Kiedy Moskwie udało się zaprowadzić w Polsce swoje rządy pod firmą Polski Ludowej i postawić na czele tego rządu figurantów-Polaków, to między tym rządem a ludnością polską ścisłego kontaktu nie było i być nie mogło. Polacy w rządzie to przedstawiciele Moskwy, a Moskwa — to wróg, który się sprzymierzył z innym wrogiem, przeciwko Polsce. Polacy, te miliony Polaków, wiedzą także, że to na rozkaz Kremla zamordowano w nikczemny sposób kilkanaście tysięcy Polaków, inteligencji polskiej, a Polacy w rządzie warszawskim muszą twierdzić, że Moskwa nie ponosi za ten mord winy. Między tymi milionami i tymi Polakami z rządu groby Katyna stoją niby mur oddzielający ich od siebie i mur ten będzie stał tak długo póki nie znajdzie się sposobu na wmówienie polskiej ludności, że to nie Kreml, że to ktoś inny ponosi za to odpowiedzialność.

Kreml ma na swoim sumieniu tyle zbrodni, że naprawdę ich, w Kremlu, to wcale nie obchodzi, co się o nich mówi. Ale ludność Polski za dużo wie o Katyniu, by rząd w Warszawie nie czuł, iż jest uważany i traktowany jako pomocnik, ukrywacz zbrodni. Stąd zainteresowanie obecnego rządu w Warszawie w tym, by znaleźć chociaż coś, co mogłoby jeżeli nie obalić winy Kremla w tej zbrodni, to chociażby wzbudzić w szerokich masach jakieś wątpliwości. Z tych poszukiwań

wątpliwości zrodził się zacytowany przeze mnie ustęp z książki Sharpa.

Technika tego jest prosta. Sharp powiada, że *some Polish sources offered more charitable to the Russia interpretation about the „liquidation” of the camp.* Lecz Sharp nie przytacza źródła skąd zaczerpnął tę wiadomość. Trzeba Sharpa w tym wyręczyć. Od kilku lat istnieją dwie Polski: Polska rządu pro-Moskiewskiego i Polska marżąca o zwolnieniu się z pod tego rządu. W tej drugiej Polsce są miliony, którzy znajdują się w niewoli pro-sowieckiego rządu i tysiące Polaków rozsianych po świecie i mających możliwość mówienia i pisania tego, co uważają za prawdę, za słusze, za dobre. Jeżeli ktoś powada, że ma jakieś informacje *from Polish sources*, a sama informacja śmierdzi, zaś źródło nie jest podane i nie może być sprawdzone, to każdy jest uprawniony do wniosku, iż informacja o której mowa, pochodzi od Polaków z pro-sowieckiego rządu.

That's the case. Ja osobiście jestem przeświadczony, że ta zagadka o nieporozumieniu co do likwidacji obozu zrodziła się w Warszawie podczas przyjazdu tam Sharpa za pieniądze z *grant of Harvard Russian Research Center.* Tam została ona Sharpowi zakomunikowana i tam zrodziła się myśl napisania tej książki. Ja uważam, że dla reżimu warszawskiego jest tak ważnym, by podważyć wiarę w premedytowany mord Katyński, dokonany na rozkaz Kremla, iż w celu wydrukowania tego jednego ustępu warto wydać całą książkę, w której ten ustęp będzie przesmuglowany.

Co zaś tyczy się samej wersji o *misunderstanding* to jest ona szyta tak dalece grubemi nićmi, iż tylko ten, kto życzy sobie być wyprowadzonym w pole — uwierzy w nią. Sharp należy do życzących. Ja nie, i dlatego po-

wiadam, że były trzy obozy, w których polscy oficerowie byli osadzeni: Ostaszków, Starobielsk i Kozielsk. Czy we wszystkich trzech ten sam tąpy oficer przyjmował telefon Kremla? Nie. Więc w trzech miejscach trzej różni ludzie ulegli tej samej *misunderstanding!* Trzeba mieć *sharp brain of Mr. Sharp*, aby w to uwierzyć.

Nie mniej naiwnym trzeba być, aby sobie wyobrazić, iż rozkaz o rozwiązaniu obozu jest dany w dwóch słowach: *liquidate the camp.* Taki rozkaz jest napisany ze wszystkimi szczegółami co do czasu, i porządku postępowania z ludźmi, dostarczania środków komunikacji i t.p. Taki telefon po podaniu go przez nadającego musi być sprawdzony w ten sposób, że przyjmujący go odczytuje podającemu całą treść i tylko po wzajemnym uzgodnieniu treści rozkaz uważany jest za przyjęty.

Mr. Sharp served in the American Army; he even was commissioned, as he writes on the lap of the book-jacket, on September, 1944, and he accepted as a truth such a full story! I don't believe that he ever believed it.

W Polsce nie wiedzą, kto jest Sharp. W ostatnim numerze „Kultury” wychodzącej w Paryżu ze stycznia i lutego br. jest wiadomość, że reżym warszawski przedstawia Sharpa jako z dziada-pradziada Amerykanina i wykorzystuje jego książkę dla swoich celów.

I teraz proszę sobie wyobrazić, jaka to jest gratka dla polskich komunistów, którzy mają możliwość powołać się na niejakiego Samuel H. Sharp. *Professor of International Relation at American University of Washington, D.C.* i przytoczyć jego „światłą” opinię, że mord katyński, to tylko *misunderstanding, even less, that's — episode.* Brawo, Sharp!

„Epizod katyński” posłużył Sharpowi jeszcze w jed-

nym celu. Jeżeli tę książkę sądzić objektywnie, to autor jej, nie mówiąc tego nigdzie wyraźnie, jest adwokatem sowieckiej tezy: Polska leży w sferze sowieckich interesów, które są mocniejsze niż interesy *of the U. S. in this part of the world* „strictly in political terms” niech Stany nie wtracają się.

Kilku autorów, którzy wypowiadali i argumentowali podobne stanowisko w sprawie stosunku Ameryki do Chin, miało dosyć przykro przeżycia. Są ludzie w Ameryce, którzy dopatrują się w takich wypowiedziach świadomego służenia obcym interesom na szkodę Ameryki. I otóż Sharp robi sobie alibi. On jest przeciwko Sowietom. Przecież wyraźnie napisał, że to Sowieti zamordowały polskich oficerów...

o o o

Ostateczny wniosek Sharpa jest taki:

„A favorable position for negotiating with the Soviet Union, it is hoped, can be established short of war; but negotiating means inevitably bargaining, and on the issue of Poland the bargaining position of Russia is infinitely stronger than that of the United States. Not because Russia's position is morally superior (*alibi*. L.H) but because Poland is a vital Russian interest and only incidentally or secondarily an object of American interests.”

Trzy kwestie zostały przez Sharpa, moim zdaniem, świadomie pominięte:

1. Ameryka wraz ze swoimi europejskimi aliantami jest w pozycji obronnej i nie przeciwko Sowietom jako państwu, a przeciwko światowemu komunizmowi, rządzonemu z jednego centrum, znajdującego się w Krem-

lu. Walka przeciwko komunizmowi dyktuje strategię Zachodu, a nie podstawiony przez Sharpa pojedynek U.S. — Sowietów, z Polską jako jednym objektem:

2. W tej walce z światowym komunizmem losy Polski odgrywają wielką rolę dla całego Zachodu, lecz jeszcze większą rolę odgrywa cały stumilionowy pas od Bałtyku do Morza Egejskiego. Państwa Bałtyckie, Polska, Czechosłowacja, Węgry, Bułgaria, Rumunia — są w takiej samej sytuacji jak Polska. Sharp — świadomie moim zdaniem — nie widzi tych innych krajów, którzy w sowieckich kleszczach są wypadową pozycją komunizmu przeciwko Zachodowi.

3. Sharp świadomie pomija wyjaśnienie swego stanowiska dlaczego w obecnej sytuacji światowej Polski (i inne wymienione wyżej pod 2 państwa) są *of vita Russian interest and only incidentally an object of American interests*. Z punktu widzenia wojny — naważ zimnej — prowadzonej przez światowy komunizm przeciwko Zachodowi, to znaczy przeciwko Stanom Zjednoczonym i wszystkim Wolnym państwom o zdobycie świata dla komunizmu — dla każdej strony jest jednakowo ważna każda stracona pozycja i każda wygrana. Wystarczy tylko wyobrazić sobie dziś Polskę niż za żelazną kurtyną, a przed nią i to co wolny świat uczynił by dla utrzymania jej w tej pozycji, aby zrozumieć dla kogo objektywnie pracował Sharp gdy pisał swoją książkę.

Sumując moją ocenę wysiłku Sharpa, jego moralne podejście do poruszonych spraw, nierzetelność jego chwytów, oszczercze i niczym nie potwierdzone oskarżenia dawno zmarłych ludzi, dobrowolne podjęcie się obrony sowieckiej najohydniejszej zbrodni — mordu katyńskiego, przypomina mi kwalifikację daną przez

Józefa Piłsudskiego grupom, które w zwalczaniu po uciekały się do wymysłów, przeinaczeń, fałszów i ozencerstw — *zapluty karzeł*. Tą cytatą z Piłsudskiego kończę dzisiejszy wieczór.

POST SCRIPTUM

Już po wygłoszeniu mojej oceny książki Sharpa zjawiła się na półkach księgarskich książka, traktująca o polityce Stanów Zjednoczonych w obecnej dobie.

„*The Threat of Soviet Imperialism*” została wydana przez *The John Hopkins Press, Baltimore 1954*. Książka zawiera 20 papers i tyleż *Discussions*, których treść została wygłoszona w sierpniu, 1953 w Washingtonie na konferencji zwołanej przez *The School of Advanced International Studies* na temat „*The Problem of Soviet Imperialism*.” W konferencji wzięło udział 450 osób uczonych, polityków, dyplomatów i wojskowych, z Amerykan, jak i cudzoziemców. Nikt z autorów ani dyskutantów nie wypowiedział się w duchu tezy Sha, że Ameryka ma już zrezygnować z tego, iż Polska i takie inne kraje z poza żelaznej kurtyny nie wrócią już do rodziny wolnych, demokratycznych, niezależnych państw i narodów.

Wydawcy tej książki na okładce określają światową politykę Sowiecką, jako „*the mortal challenge to the United States as leader of the Free World*.

O tym mają pamiętać Amerykanie.

K O N I E C